

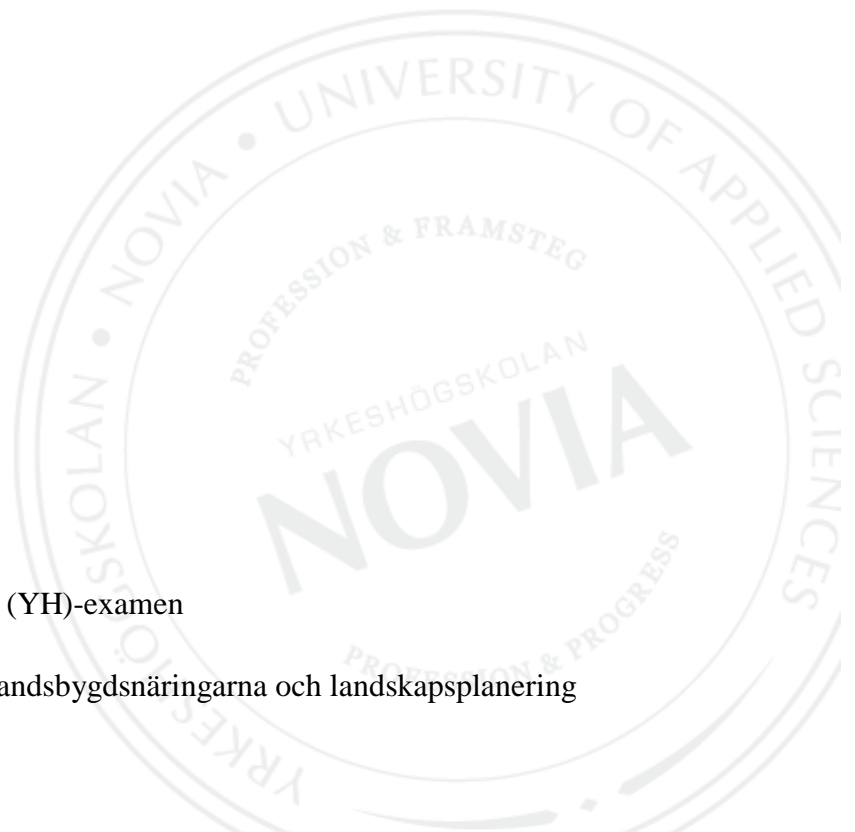
Ehdotus viljelypalstojen säännöistä Raaseporin kaupungille

Outi Hirvikangas

Examensarbete för hortonom (YH)-examen

Urbildningsprogrammet för landsbygdsnäringarna och landskapsplanering

Raseborg 2014

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Outi Hirvikangas

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Landsbygdsnäringsarna och landskapsplanering, Raseborg

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Maisemasuunnittelu

Ohjaajat: Elina Regårdh, Carl Voigt, Yrkeshögskolan Novia

Nimike: **Ehdotus viljelypalstojen säännöistä Raaseporin kaupungille**

Päivämäärä 16.04.2014

Sivumäärä 38

Liitteet 5

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda ehdotus viljelypalstojen säännöistä Raaseporin kaupungille, jossa ei ole toistaiseksi käytössä sääntöjä. Opinnäytetyö on puistoyksikön toimeksianto.

Useiden eri maiden tutkimukset ovat osoittaneet, että luonnon vaikutus ihmisten fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin on merkittävä. Palstoille viljelijöitä vetävät huvi ja hyöty: liikunta, sosiaalinen kanssakäyminen, terapeuttien toiminta, puhtaat ja hyvänmakuiset viljelytuotteet.

Kaupungeissa palsta-alueet ovat yleensä puisto- tai sellaisilla alueilla, joille kaavaillaan uudisrakentamista tai muuta toimintaa. Siirtolapuutarhoille ja palstaviljelyalueille on olemassa Ympäristöministeriön laatimat merkinnät.

Palstatoiminta on kaupungille palvelufunktio. Jotta palstoilla toiminta sujuisi tehokkaasti ja kaikkia tyydyttävästi, tarvitaan toimintaohjeita eli säännöt. Niillä määritellään, mitä palstoilla saa ja pitää tehdä ja mitä ei sallita. Sääntöjen tulisi heijastaa kaupungin sisäisen järjestelmän toimintapuitteita ja niitä tulee voida päivittää tarvittaessa.

Tässä työssä tutkitaan, minkälaisia sääntöjä muilla palstaviljelyillä on ja selvitetään, ovatko kaupungit antaneet palstat ulkopuolisille yhdistyksille hallinnoitaviksi vai hoitavatko ne niitä itse. Kirjoituspöytätyö tutkimuksen lisäksi haastatellaan toiminnasta vastuullisia henkilöitä kaupungeissa ja niissä yhdistyksissä, jotka ovat saaneet palstojen hallinnoinnin hoitaakseen. Tutkimuksessa kuuluu yhteensä 22 kohdetta, joista 14 on kaupungeja ja 8 yhdistystä. Näistä haastateltiin 6 kaupungin ja 4 yhdistyksen edustajaa. Säännöistä löytyy runsaasti erilaisia versioita, mutta esiin tulevat kaikille palsta-alueille yhteiset pääteemat. Näiden kerättyjen tietojen perusteella on laadittu luonnos säännöistä Raaseporin kaupungille jatkokäsittelyä ja päätöksentekoa varten.

Kieli: Suomi

Avainsanat: Viljelypalstat, luonto, säännöt, hallinnointi

EXAMENSARBETE

Författare: Outi Hirvikangas

Utbildningsprogram och ort: Landsbygdsnäringarna och landskapsplanering, Raseborg

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Landskapsplanering

Handledare: Elina Regårdh, Carl Voigt, Yrkeshögskolan Novia

Titel: **Förslag till regler för odlingslotter i Raseborgs stad**

Datum	16.04.2014	Sidantal	38	Bilagor	5
-------	------------	----------	----	---------	---

Abstrakt

Syftet med detta examensarbete är att skapa ett förslag till allmänna regler för odlingslotter i Raseborgs stad, eftersom det saknas regler för tillfället. Detta examensarbete har beställts av Raseborgs stads parkenhet.

Studier i flera länder har visat att naturens inverkan på människors fysiska och psykiska välbefinnande är betydande. Det som drar till sig odlarna är en kombination av glädje och nytta: motionen, den sociala interaktionen, verksamhetens terapeutiska verkan, rena och vällsmakande odlingsprodukter.

I städer är odlingslotterna oftast belägna i parkområden eller sådana områden i vilka det planeras nybyggande eller annan aktivitet för framtiden. I Miljöministeriets förordning finns planeringsbeteckningarna gällande koloni- och odlingslotter.

Odlingslotterna är en servicefunktion för staden. För att verksamheten på lotterna skall fungera effektivt och vara alla till gagn behövs riktlinjer för att definiera vad som får göras och bör göras på lotterna. Riktlinjerna bör avspegla stadens interna funktionsramar, och de bör kunna uppdateras vid behov.

I arbetet studerades vilka typer av regler som existerar för andra odlingslotter och om staden har ställt lotterna att administreras av föreningar utanför stadens organisation eller om staden sköter om dem själv. Efter skrivbordsundersökningen intervjuades personer ansvariga för verksamheten i sex städer och fyra föreningar, som har ansvaret för administrationen av odlingslotter. Till undersökningen hör 22 objekt, 14 städer och 8 föreningar. Det finns många olika versioner av regler, men vissa huvudteman dök upp i nästan alla odlingslotter. På basis av den insamlade informationen har ett förslag till regelverk för Raseborgs stad utarbetats för vidare bearbetning och beslutsfattande.

Språk: Finska Nyckelord: Odlingslott, natur, ordningsregler, administration

BACHELOR'S THESIS

Author: Outi Hirvikangas

Degree Programme: Rural Industrial and Landscape Planning and Design, Raseborg

Specialization: Landscape Planning and Design

Supervisors: Elina Regårdh, Carl Voigt, Novia University of Applied Sciences

Title: **Proposal for instructions on allotment gardens in the city of Raseborg/
Ehdotus viljelypalstojen säännöistä Raaseporin kaupungille**

Date 16.04.2014

Number of pages 38

Appendices 5

Abstract

The objective of this thesis is to define and propose a set of instructions for allotment gardeners in the city of Raseborg, where instructions are yet to be put in use. This thesis is commissioned by garden department of the city of Raseborg.

Studies in many countries have shown that nature has a significant effect on humans' physical and mental well-being. People are attracted to allotment gardens which give them both pleasure and practical benefits such as exercise, social interaction, therapeutic functions and fresh and good tasty products.

Allotment gardens are generally located in parks or areas where new development or other types of active use are planned in the future. The Finnish Ministry of Environment defines the symbols to be used for allotment gardens in city planning maps.

Allotment gardens is a service which a city provides to its residents. In order to encourage efficient and satisfactory use of the gardens the gardeners need instructions regarding what activities are allowed, what is prohibited, and what each gardener must do to care for his/her plot. These instructions should reflect the city's other instructions in general and they should be updated when necessary.

Answers were sought to find out what instructions are being used by other allotment gardens, and if the cities have assigned the administration of the allotment gardens to outside associations or if the allotment gardens are managed by the city personnel. The research included 14 cities and 8 associations. In addition to the desk study of the practices of the cities, representatives of 6 cities and 4 associations responsible for the administration and management of the allotment gardens were interviewed. Although a wide variety of instructions for allotment gardeners was found, the main themes were similar in all instructions. Based on the collected data a proposal for general instructions was prepared to be used in further analysis and decision making by the city of Raseborg.

Language: Finnish

Key words: Allotment garden, nature, instructions, administration

Inledning

I Finland har det funnits odlingslotter redan i över hundra år och i resten av världen betydligt längre än så. I England grundade man lotterna för arbetarna i fabriksstäderna i början av 1800-talet för att bekämpa bristen på mat och för att se till, att arbetarna hade en vettig fritidssysselsättning. Under krigen grundade man odlingslotter överallt för att trygga tillgången till föda. Nuförtiden tar man sig till lotterna närmast för rekreation, terapeutisk verksamhet, socialt umgänge, ren föda och även för att integrera immigranter. Forskning på olika håll i världen har påvisat, att naturens inverkan på människans fysiska och psykiska hälsa är betydande.

I städerna är odlingslotterna ofta placerade på områden, där det förväntade användningsändamålet är ett annat, t.ex. nybyggen. Städerna har dock under de senaste åren i planeringen börjat reservera områden för odling av lotter. Denna utveckling har påskyndats förutom av den allmänna naturvänliga inställningen också av Miljöministeriets planbeteckningsförordning, som bl.a. beaktar odling av lotter.

Odlingslotsverksamheten är en av de serviceformer städer erbjuder. Ju fler lotter, desto fler resurser kräver den effektiva administrationen av verksamheten. Flera städer har överfört skötseln av lotterna på en utomstående aktör såsom en förening eller klubb.

För att se till, att verksamheten på lotterna sker effektivt och på ett sätt som tillfredsställer alla, behövs instruktioner eller regler, som definierar, vad man får, bör eller inte får göra på lotterna. Jag utredde, om städerna själv administrerade lotterna eller hade överfört ansvaret på en utomstående förening. Jag undersökte, hurdana regler övriga parcellodlingar hade och intervjuade personer med ansvar för verksamheten, både i städer och i de föreningar, som fått uppdraget att administrera lotterna.

Målsättningen med detta examensarbete är att upprätta ett förslag till allmänna regler för parcellodlare i Raseborgs stad. På basen av den information jag samlat in ger jag staden ett utkast till regelverk, som staden sedan kan behandla och besluta om.

Odlingslotter – en form av stadsodling

Med parcellodling förstår man allmänt den form av odling, som sker på ett område reserverat för denna verksamhet i någon kommun eller stad. Området är indelat i mindre lotter, möjligen av varierande storlek. Dessa lotter hyrs vanligtvis av privatpersoner. Var och en får odla de växter han eller hon önskar och på sitt eget sätt inom ramen för vissa förhållningsregler. Man talar även om kollektivodling. Skillnaden mellan en parcellodling och en kollektivodling är den, att i kollektivodlingen sköts en större odlingslott gemensamt av en grupp människor, t.ex. en förening.

Man talar om stadsodling. I stadsodlingen ingår i princip alla sätt att odla och alla de platser, på vilka man odlar blommor eller nyttoväxter i en stadsmiljö. Därför ingår förutom odlingslotterna även odling på balkonger, terrasser, innergårdar och tak samt kolonialträdgårdar.

Odlingslotternas historia

I England anlades lotterna i närheten av fabrikerna delvis för att se till, att fabriksarbetarna uppehöll sig med nyttig verksamhet på sin fritid och delvis för att en stor del av arbetarna hade flyttat in till städerna från landet och patronerna ansåg det vara viktigt att upprätthålla kontakten till naturen. Även städerna och kyrkan skänkte impediment för att utnyttjas av de fattiga inflyttarna. I Tyskland har verksamheten från första början varit systematisk. Där grundade man odlingsträdgårdar redan på 1800-talet.

Parcellodlingen i Finland har sina förebilder utomlands. Man antar, att ideologin via Norden kom till Finland i slutet av 1800-talet antingen från Tyskland eller England. I Helsingfors grundade en tysk år 1859 en lott på platsen för det nuvarande riksdagshusets tilläggsbyggnad. Ryska immigranter fortsatte på detta ställe och sålde sin rysskål på Salutorget. I Tammerfors började man år 1916, dvs. för ungefär hundra år sedan, anlägga lotter på fabriksarbetarnas innergårdar.

Odlingslotter i Raseborg

Raseborgs stad kom till 2009 genom en sammanslagning av Karis, Ekenäs och Pojo. Ännu under 1990-talet fanns det otaliga odlingslottsområden i Ekenäs. Sedermera har

verksamheten avtagit och nuförtiden finns där bara ett område för odlingslotter. Detta ligger intill Novia yrkeshögskola på adressen Raseborgsvägen 9. Området omfattar cirka 50 lotter.

Staden hade inget historiskt material gällande odlingslotterna i Karis. Några tjänstemän ville minnas, att lotterna troligtvis grundats på 1980-talet. Området ligger på flodbanken till Svartå älv på Lövkulla område cirka en kilometer från stadens centrum. Där finns cirka 20 lotter av varierande storlek och ungefär ett dussin personer köar till lotterna. I Pojo finns inga av staden administrerade odlingslotter.

Parcellodlingens betydelse för människan

Lotterna lockar med nöje och nytta: motion, socialt umgänge, terapeutisk verksamhet. De självodlade produkterna är rena och smakar gott. Parcellodling är ett utmärkt sätt att integrera immigranter. Parcellodlingens stora betydelse konkretiserades redan under första världskriget. Den var livsviktig för tillgången till föda. I Tyskland stiftade man t.o.m. en lag om parcellodling år 1919. Under andra världskriget odlade man där man kunde i städerna också i Finland.

Det finns otaliga publikationer och referenser, ofta deskriptiva dvs. beskrivande, om parcellodlingens positiva inverkan på hälsa och välfärd. Om sambandet mellan odlingslotter och välfärd finns dock än så länge begränsat med kvantitativa dvs. mätbara forskningsfakta. Därför ville van den Berghs grupp i Holland sätta sig in i detta och man undersökte två målgrupper: en, som hade en odlingslott och en, som inte hade en lott. I bägge grupperna ingick både yngre och äldre personer. Man ville utreda, huruvida upprätthållandet av en lott inverkar på människans välfärd, hälsa och fysiska aktivitet.

Resultat: både de yngre och de äldre odlarna rapporterade om en mera aktiv fysisk verksamhet jämfört med referensgruppen. Hälsan och välfärden förbättrades ju äldre den svarande var. Slutsatsen av undersökningen var, att parcellodling kan bidra till en aktivare livsstil och främja ett hälsosamt åldrande.

Motiven för en parcellodlares hobby kunde också tolkas med hjälp av Maslows behovshierarki (även kallad Maslows pyramid). Maslow delade in människans behov i hierarkiska nivåer: nederst finns de biologiska och fysiologiska behoven, sedan följer

behovet av trygghet. Det tredje steget är behovet av gemenskap och kärlek, det fjärde behovet av uppskattning. Överst i Maslows pyramid finns behovet av att kunna förverkliga sig själv. Motiven till parcellodling kan med tillämpning av Maslows teori förklaras till exempel på följande sätt: anskaffningen av föda, som t.ex. under krigstiden, är det första, fysiska behovet. De regelbundet återkommande årstiderna, verksamhetsprinciperna och övervakningen, som hör ihop med odlingslotten, inger trygghet. Behovet av gemenskap tillfredsställs genom det sociala umgänget med andra odlare av lotter. Uppskattning uppnås genom t.ex. en välskött lott, stora pumpor, ansvar för verksamheten osv. Behovet av att förverkliga sig själv tillfredsställs t.ex. genom att man odlar ekologiskt och etiskt eller erbjuder antingen sig själv eller någon annan trevliga erfarenheter.

Staden och odlingslotter

Markanvändnings- och bygglagen, förordningar samt kommunernas byggnadsordningar skapar ramen för planering av områdesanvändning. Odlingslotter placeras vanligtvis temporärt på områden, på vilka man planerar byggnader eller annan verksamhet. Det är intressant att notera, att i Raseborg ligger ungefär hälften av området för odlingslotter på mark, som i stadsplanen är reserverad för yrkeshögskolan Novias läroverksamhet. För odlarna innebär detta alltså osäkerhet.

I Tyskland stiftade man redan 1919 en lag gällande odlingslotter, i Österrike och Danmark tryggar man placeringen och grundandet av odlingslotter genom lagstiftning. Många forskare uppmanar kommuner och städer att regelbundet i sin planering införa odlingslotter.

I städerna växer utmaningen att administrera lotterna ju fler lotter det finns. Stora städer kan ha över ett tusen lotter. Flera städer har därför överfört administrationen av lotterna på en utomstående part.

Arbetsmetoder och teori

Mitt forskningssätt var kvalitativt. Jag samlade in material genom att läsa litteratur och genom att bekanta mig med information tillgänglig på internet. Dylik kartläggning av existerande information kallas skrivbordsforskning. Jag fördjupade ämnet med en

kombination av intervju och på förhand utsända frågor. Intervjuobjekten valde jag så, att både olika sätt att administrera lotterna samt regelverk av olika slag beaktades. Ansatsen till processen är benchmarking, vilket innebär att man utreder och jämför hur något utförs någon annanstans. På basen av de resultat som erhålls försöker man förbättra sina egna metoder för att förbättra verksamheten.

Jag undersökte de internetsidor, som behandlade parcellodling, i 22 städer och föreningar. Ur dessa framkom, huruvida staden själv administrerade lotterna eller om staden hade överfört ansvaret på en utomstående aktör. Jag uppgjorde en exceltabell med olika regler enligt ämnesområde. Då jag bedömde, att jag hade tillräckligt med olika regler och modeller för administrering av lotterna, valde jag intervjuobjekten och formulerade frågorna. Jag intervjuade tre stora och tre små städer jämte fyra föreningar, som administrerade odlingslotter, alltså sammanlagt tio intervjuobjekt. Jag upprättade två helheter av frågor, en för de städer, som överfört administrationen av lotterna till en utomstående part och en för de städer och föreningar, som administrerade lotterna. Mina intervjuobjekt fick frågorna på förhand.

Undersökningens resultat

Jag bekantade mig med sammanlagt 22 objekt, av vilka 14 var städer och 8 föreningar. Jag intervjuade representanter för 6 städer och 4 föreningar. Samtliga kommentarer och åsikter har jag behandlat anonymt.

Under intervjuerna bekräftades de omständigheter, som framkommit under undersökningen såsom människors välfärdsaspekter, de uppmuntrande motiven för parcellodling, situationen för immigranter och hur städernas serviceaspekter och parcellodling hänger ihop. Städerna beaktar lotterna i sin stadsplanering.

Det finns i princip tre olika sätt att administrera lotterna: staden tar hand om samtliga angelägenheter som berör odlingslotterna eller en förening har fått som uppgift att administrera områdena med lotter genom att t.ex. hyra marken av staden. Det tredje sättet är ett mellanting mellan ovannämnda modeller dvs. staden och föreningen administrerar tillsammans, sida vid sida. Av denna modell kan man i princip hitta flera olika versioner.

En självklar bild av varför man valt ett visst alternativ framkom inte direkt i intervjuerna. Ett litet område med bara några (tiotal) lotter kan sannolikt skötas av staden. Då lotternas antal närmar sig flera hundra, kanske tusen, är det sannolikt lättast att låta en utomstående aktör administrera lotterna. Det finns dock undantag till det ovannämnda. Av de städer jag undersökte administrerar två stora sina lotter själv, trots att antalet lotter är nästan tusen stycken.

I de mindre städerna noterade jag bägge versionerna av de primära tillvägagångssätten. I de städer jag undersökte, verkade antalet områden eller lotter inte ha direkt koppling till sättet att administrera. Den stad, som administrerade sina lotter själv, motiverade sitt val med att man i en liten organisation inte tillsvidare sett någon orsak till att delegera.

Allmänt sett ansåg man att en utomstående administratör var en bra lösning för staden. Som en fördel med att välja en utomstående aktör nämnde man bl.a. att staden i bästa fall inte behövde använda sina egna resurser till något annat än uppgörandet av ett hyresavtal. Bland föreningarna framkom dock olika åsikter om hur smidigt städerna eller kommunerna lyckats med delegeringen av verksamheten.

Till administrationen av lotterna hör bl.a. följande uppgifter: att märka ut och dela upp området och lotterna, att sätta i stånd och underhålla området, att välja odlare, att upprätta hyresavtal och att administrera och följa upp faktureringen, att upprätta reglerna för verksamheten, att informera året om, att svara på frågor och att reda upp eventuella konflikter. Man behöver organisering, regler och verksamhetsmodeller för att uppnå en kontrollerad smidighet på lotterna.

Reglerna

Jag noterade, att reglerna för lotterna är upprättade på många olika sätt: de kan vara väldigt korta eller mycket detaljerade. De kan utgöra en del av hyresavtalet mellan staden och odlaren, medan de i en annan stad ges som ett separat dokument. Benämningarna på regelverket varierar, jag träffade på tio olika benämningar.

Återkommande teman i reglerna var användningen av området för lotterna, odlingsperioden, de odlade växterna, underhåll och vård av lotten, konstruktioner, kompostering, skräp och avfall, vatten samt ordning och reda. Dessa utgör grundstommen

för regelverket på nästan samtliga områden som jag undersökte. Varje huvudtema har sina subparagrafer.

Vi diskuterade regler och stadens verksamhetsprinciper med representanterna för Raseborgs stad. Staden meddelade, att den i fortsättningen kommer att sköta lotterna själv. Det innebär, att hyresavtal ingås med flera hyresgäster. Dessa tillkännages reglerna och staden diskuterar med och övervakar hyresgästerna och verksamheten direkt.

Frågan om att tillåta mångårig odling är även ett beslut, som påverkar upprättandet av reglerna. I Raseborg har man upp till dags dato fått odla mångåriga växter och det är meningen att fortsätta på samma linje.

Ett beslut om, huruvida hyresavtalet och reglerna upprättas som skilda dokument, måste tas. Ett faktum, som förespråkar skilda dokument är, att det grundläggande hyresavtalet kan upprättas som ett kompakt dokument som innehåller bara det som är väsentligt och obligatoriskt för avtalet. Bilagan "Allmänna regler" ingår i avtalet. Denna bilaga kan uppdateras vid behov och även oftare än själva avtalet. Flexibiliteten att upprätta ett- eller fleråriga avtal kvarstår också utan att man behöver ändra på reglerna. Min avsikt är inte att skapa ett entydigt regelverk utan att framställa ett enkelt alternativ, på basen av vilket staden kan besluta om fortsatta åtgärder. Jag presenterar också olika regelalternativ som staden senare kan välja mellan. Själva hyresavtalet upprättas av stadens jurist.

Slutsatser och förslag till fortsatta åtgärder

Mina arbetsmetoder och min skrivbordsforskning samt sammanslagningen av frågorna och intervjuerna gav mig svar på de frågor jag ställt dvs. hurdana regler tillämpas på andra lotter, hur områdena administreras och hur har verksamheten förlöpt. En Benchmarking, som omfattar hela problemet, är en utmärkt metod att hitta nya lösningar och sätt att förbättra existerande praxis. Intervjuobjekten var mycket positivt inställda till mitt forskningsarbete. Jag hade inga problem med att få till stånd de på allt sätt givande intervjuerna.

På basen av de regler jag samlat in och analyserat kunde jag upprätta ett komprimerat regelverk och en uppsättning olika stadgebestämmelser staden kan utnyttja i framtiden vid

uppdateringen av reglerna. Att upprätta ett enkelt förslag till regler visade sig dock vara en rätt så utmanande uppgift för att inte tala om vad dessa regler skulle kallas.

Jag kan bara hoppas, att såväl Raseborgs stad, de samfund jag intervjuat samt odlarna kan utnyttja resultaten av mitt arbete.

Förslag till fortsatta åtgärder

I fortsättningen kunde staden arrangera informationstillfällen för odlare och andra intresserade. För att minska på stadens arbetsbörda kunde man samarbeta med trädgårdsföreningar och andra samfund på området ifråga. Man kunde även ordna en enkät bland odlarna.

En sammanställning av reglerna på engelska är också att rekommendera. Den slutliga utformningen av reglerna och hyresavtalet torde ske via stadens interna processer bl.a. på basen av juristernas utlåtande.

Förslaget till regelverk är uppgjort på basen av läget i skrivande stund. Omständigheterna kan snabbt förändras, varför reglerna torde granskas och uppdateras då och då.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Tutkimuksen rajaukset.....	2
3. Palstaviljely – kaupunkiviljelyn yksi muoto	3
3.1. Palstaviljelyn historiaa Suomessa ja muissa maissa	4
3.2. Viljelypalstat Raaseporissa	5
3.3. Palstaviljelyn merkitys ihmiselle	6
3.3.1. Viljelypalstat ja hyvinvointi	6
3.3.2. Palstaviljely Maslowin tarvehierarkialla tulkittuna	7
4. Kaupungin rooli palstaviljelyssä	9
4.1. Viljelypalstat ja kaavoitus.....	9
4.2. Viljelypalstojen hallinnointi.....	11
5. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ja niiden teoriaa.....	11
5.1. Laadullinen tutkimus	11
5.1. Benchmarking l. vertailuanalyysi	12
5.2. Kirjoituspöytä tutkimus - teemoittelu	12
5.3. Puolistrukturoitu teemahaastattelu.....	13
6. Sääntöjen kartoitus – työn kulku.....	13
6.1. Kirjoituspöytä tutkimus - teemoittelu	14
6.2. Puolistrukturoitu haastattelu	16
6.2.1. Kysymysten laatiminen ja haastateltavien valinta.....	16
6.2.2. Haastattelut	17
7. Tutkimuksen tulokset	18
7.1. Palstojen merkitys viljelijöille	18
7.2. Hallinnointi	19
7.3. Säännöt.....	23
8. Sääntöehdotukset Raaseporin kaupungille.....	27
8.1. Vuokrasopimus	28
8.2. Säännöt.....	29
9. Johtopäätökset ja ehdotuksia jatkoon	30
Lähdeluettelo	35
Liite 1: Haastattelukysymykset Osa 1	1
Liite 2: Haastattelukysymykset Osa 2	3
Liite 3: Kirje haastateltaville	4
Liite 4: Sääntöehdotus Raaseporin kaupungille	5
Liite 5: Erilaisia lausekkeita sääntöihin.....	8

1. Johdanto

Viljelypalstoja on ollut Suomessa jo yli sata vuotta, muualla maailmassa paljon kauemmin. Englannissa niitä perustettiin jo 1800-luvun alussa tehdaskaupungeissa työläisille. Maailmansotien aikana viljelypalstoja perustettiin kaikkialle ruoan saannin turvaamiseksi. Nykypäivänä palstoille mennään monesta syystä, mm. virkistymisen, sosiaalisen kanssakäymisen, puhtaan ruoan ja jopa maahanmuuttajien kotouttamisen vuoksi. Tutkimukset eri puolilla maailmaa ovat osoittaneet, että luonnon vaikutus ihmisten fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin on merkittävä.

Kaupungeissa viljelypalstat on sijoitettu usein alueille, joille on odotettavissa muuta käyttöä, kuten uudisrakentamista. Viime vuosina kaupungit ovat kuitenkin ryhtyneet merkitsemään kaavoituksessa alueita palstaviljelylle. Kaupungeille viljelypalstatoiminta on eräs sen palvelumuoto. Mitä enemmän palstoja, sitä enemmän resursseja toiminnan tehokas hallinnointi vaatii. Monet kaupungit ovatkin siirtäneet palstojen hoidon ulkopuolisen toimijan, yhdistyksen tai seuran, vastuulle.

Jotta toiminta viljelypalstoilla sujuu, tarvitaan säännöt, joissa kerrotaan viljelijöille, mitä palstoilla saa ja pitää tehdä sekä mitkä asiat ovat kiellettyjä. Raaseporin kaupungissa ei ole käytössä sääntöjä palstaviljelystä. Tämä opinnäytetyö on tehty Raaseporin kaupungin puistoyksikön toimeksiantona.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda ehdotus viljelypalstojen säännöistä Raaseporin kaupungille. Ehdotusten laatimiseksi pitää ensin selvittää, mitä viljelypalstat ovat, miksi niitä tarvitaan ja miten ne istuvat kaupunkiin. Toimivien sääntöjen muovaamiseksi tarvitaan vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- minkälaisia sääntöjä muilla palstaviljelmillä on?
- mikä organisaatio hallinnoi palstoja – kaupunki itse vai jokin muu taho?
- miten tähän järjestelyyn on päädytty?
- miten tämä järjestely on sujunut?

Tässä opinnäytetyössä kuvataan luvussa 3, mitä palstaviljely on ja esitellään erilaisia käsitteitä ja palstaviljelyn ilmenemismuotoja kaupunkiviljelyyn asti. Työssä kerrotaan myös palstaviljelyn historiasta Suomessa ja muualla, ja sen jälkeen tilanteesta Raaseporin kaupungissa. Luvussa 3 kerrotaan lisäksi, mitä palstaviljelyn kiinnostavuuden takana on. Tutustutaan kirjoituksiin ja tutkimuksiin palstaviljelyn merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille. Aihetta käsitellään myös peilaten tätä viljelymuotoa ihmisen tarpeisiin, mm. Maslowin tarvehierarkiateoriaan nojautuen.

Luvussa 4 Kaupunki ja palstaviljely tarkastellaan palstoja kaupungissa kaavoituksen ja hallinnoinnin viitekehyksessä. Tarkoitus ei ole miettiä syvällisesti kaavoituksen, lakien tai muiden säännösten vaikutusta palsta-alueisiin vaan tuoda ainoastaan esille se, että tämä yksikertainen, maanläheinen harrastus ja usein monimutkainen kaavoitusjärjestelmä ovat hyvin läheisessä kosketuksessa keskenään.

Luvussa 5 ja 6 käydään läpi tutkimusmenetelmiä ja selvitetään opinnäytetyön kulkua. Luvussa 7 kootaan tulokset yhteen ja kuvaillaan palstojen merkitystä ja hallintointia kaupungeissa organisaatiokaavioilla havainnollistaen. Luvussa 7 tehdään myös yhteenveto palstasäännöistä, joita saatiin kaupunkien ja yhdistysten internetsivuilta sekä näiden toimihenkilöiden haastattelujen avulla.

Luvussa 8 käsitellään sääntöjen nivoutumista palstavuokrasopimukseen sekä tehdään ehdotuksia Raaseporin kaupungille palstojen säännöistä. Lopuksi luvussa 9 pohditaan, saavutetaanko asetetut tavoitteet.

Liitteissä 1 - 5 ovat haastattelukysymykset, kirje haastateltaville ja sääntöehdotus Raaseporin kaupungille sekä yleisiä sääntömalleja.

2. Tutkimuksen rajaukset

Viljelypalstojen säännöille on olemassa useita nimityksiä. On myös ”palstojen toimintaohjeita”, joilla itse asiassa selvitetään viljelytekniikkoja ja annetaan neuvoja varsinaisen viljelyn onnistumiseksi. Tästä ei ole kysymys työssäni, vaan tarkastelen ainoastaan organisatorisia tai järjestyksenpitoon liittyviä seikkoja. Mahdollisten väärinkäsitysten välttämiseksi käytän tutkielmassani termiä ”säännöt”.

Lähestyn aihetta lähinnä kaupungin, eli maanomistajan, näkökulmasta. Käsittelen kaupunkeja ja kuntia yhteisen nimittäjän, kaupunki-sanana avulla. Kaupunkien lisäksi viljelypalstojen käytöstä päättävät myös ne yhdistykset, seurakunnat ja yhteisöt, jotka ovat vuokranneet kaupungilta viljelymaan edelleen jaettavaksi yksittäisille viljelijöille. Jatkossa käytän kaikista näistä yleisesti nimitystä *yhdistys*. Nämä yhdistykset toimivat kaupunkien niille antamien ohjeistuksien puitteissa ja ovat eräänlaisina viestinvälittäjinä viljelijöihin nähden. Joissain tapauksissa yhdistykset voivat tarkentaa ja jopa kiristääkin ohjeita omien toimintaperiaatteidensa puitteissa. Jätän tarkastelun ulkopuolelle kaikki yhdistyslait ja organisaatioiden sisäisen hallinnon tarkastelun.

Kaupungin on hyvä ottaa huomioon viljelijöiden taholta tulevat mielipiteet, toiveet ja kannanotot, jotta laadittavat säännöt toimitaisivat parhaalla tavalla. Viljelijöiden mielipiteitä ei tässä tutkimuksessa ole erikseen tutkittu, niitä on toki tullut esiin yhdistyksiä tai kaupunkeja haastatellessani sekä internetin keskustelupalstoja lukiessani. Viljelijöiden mielipiteitä, kokemuksia jne. olen lisäksi lukenut muutamasta opinnäytetyöstä.

Tarkoitukseni ei ole myöskään selvittää tai analysoida kaupunkien hallintojärjestelmiä, johtamismenetelmiä tai kaavoitusmääräyksiä muutoin kuin tuoda esille niiden olemassaolo ja liittyminen palstaviljelyyn.

3. Palstaviljely – kaupunkiviljelyn yksi muoto

Palstaviljelyllä (*Allotment gardens*) ymmärretään yleisesti viljelyä, joka tapahtuu tälle toiminnalle varatulla alueella jossakin kunnassa tai kaupungissa. Alueen omistajat voivat olla edellä mainittujen tahojen lisäksi myös yksityinen henkilö, yritys, yhdistys ja kirkko. Alue on jaettu pienempiin, mahdollisesti erikokoisiin palstoihin, joita yksityiset ihmiset tai yhdistyksetkin vuokraavat. Jokainen saa viljellä haluamiaan kasveja omalla tavallaan tiettyjen toimintasääntöjen puitteissa. Puhutaan myös yhteisöviljelmistä (*Community gardens*). Ne eroavat palstaviljelmistä siinä, että näillä suurempi joukko ihmisiä, esimerkiksi jokin seura, tekee yhteisesti suunnitelman viljeltävistä kasveista ja toteuttaa sitä kollektiivisesti. (Leskinen 2010, s. 8, Groening 2005, s. 22).

Siirtopuutarhaliitto määrittelee Internet-sivuillaan (Siirtopuutarhaliitto, 2014) *Siirtolapuutarhan* alueeksi, jossa paikan vuokranneilla voi olla pieni mökki, jossa on usein puita ja joka on aidattukin. Vuokraajalla on mahdollisuus viljelymaan pitoon omalla

alueellaan. Siirtolapuutarhoissa saattaa olla mökkialueen vieressä myös erillisiä palstoja, joita saa viljeltäväksi erillisellä sopimuksella.

Käytetään myös termejä *Vernacular Garden* ja *Guerilla Garden*. Ensimmäisellä, vernakulaaripuutarhalla tarkoitetaan kansanpuutarhaa, jossa alueen luonnolliset muodot ja piirteet on säilytetty ja viljelykasvit ovat näiden lomassa. Puutarhurin ajatukset näkyvät luonnon lisänä. *Guerilla Garden*, sissipuutarha, on puhtaasti nimensä mukaan viljelyä ilman lupaa. Syntysijoillaan, New Yorkissa, asukkaat alkoivat vuonna 1973 perustaa palstoja hylätyille tai käyttämättömille tonteille. Tällöin käytettiin termiä *Green guerilla*. Aate on levinnyt kaikkialle. Nykyään nähdään myös esimerkiksi kottikärryissä liikkuvia sissipuutarhoja tai se saattaa olla pieni vihannesistutus puistoissa tai kukkapenkeissä. Suomessa huomiota herätti muutama vuosi sitten Helsingissä DoDo, joka perusti säkki- ja laatikkoviljelmän Pasilan ratapihalle. (Leskinen 2010, s. 11-13).

Toimisto- ja yliopistokampuksilla on alettu viljellä palstoilla, laatikoissa, pusseissa. Atriumtiloissa on mahdollista viljellä ympäri vuoden. Katoilla, jopa sisätiloissa on pieniä viljelmiä. Lontoossa mm. British Telecomin toimistotiloihin perustettiin pieniä yrttiviljelmiä. (Karlsson 2013, Nokia 2012, Hughes 2010).

Dodon mukaan (DoDo 2014) *Kaupunkiviljely* käsittää kaikki yllä mainitut ja lisäksi parvekkeilla, terasseilla, sisäpihoilla ja katoilla tapahtuvan viljelyn. Periaatteessa kaikki viljelypaikat ja -tavat, joilla kasvatetaan kukkia tai hyötykasveja kaupunkimiljöössä, kuuluvat kaupunkiviljelyyn.

3.1. Palstaviljelyn historiaa Suomessa ja muissa maissa

Palstaviljelyllä on esikuvat ulkomailla. Miten se on rantautunut Suomeen, on jokseenkin hämärän peitossa. Oletetaan, että aate tuli Saksasta tai Englannista Pohjoismaiden kautta 1800-luvun loppupuolella. Helsingissä saksalainen Christian Bohnhof perusti viljelypalstan Postitalon ja Eläinmuseon väliselle alueelle jo 1859. Venäläiset immigrantit jatkoivat alueella ja myivät viljelemiään ryssänkaaleja Kauppatorilla 1800-luvun loppupuolella. Tampereelle, sen tehdastyöläisten pihapiireihin, palstoja alettiin perustaa noin sata vuotta sitten, 1916. (Leskinen 2010, s. 8).

Englannissa palstat perustettiin 1800-luvun alussa tehtaiden viereen, jotta työläiset saivat lisäravintoa, heidät saatiin näin pidettyä hyödyllisten toimien parissa vapaa-aikoinaan ja koska suurin osa työläisistä oli maaltamuuttajia ja tehtailijat näkivät luontoyhteyden pitämisen tärkeänä. Myös kaupungit ja kirkko antoivat joutomaata köyhien muuttajien käyttöön. Tästä syntyi termi köyhien puutarhat (*poor's gardens*). (Leskinen 2010, s.9-10).

Saksassa toiminta on ollut alun perin aktiivista, siellä perustettiin siirtolapuutarhoja (*Schreber Movement*) puutarhakaupunkimalliin (*Garden city*) 1800-luvulla. Alueet olivat ensin tarkoitettu lasten leikkipaikoiksi ja lastentarhoiksi, mutta sitten aikuiset ryhtyivät viljelemään niillä hyökykasveja. Saksankielisissä maissa käytetään usein termiä *Kleingärten*. (Groening 1996, 2005, s 23-25, Leskinen 2010, s.10).

USA:ssa näkee käytettävän termiä *Community Gardens*, jolla ymmärretään viljelyaluetta, jossa toiminnan tavoitteena on asukasyhteistyöllä auttaa vähävaraisia ruokahuollossa, luoda yhteisöllisyyttä ja opettaa vastuullista toimintaa. Käytetään myös termiä *Victory Gardens*, joka syntyi sotien aikana. Köyhille lahjoitetaan 10-15 % palstojen tuotosta. Alueet ovat keskellä asuinalueita, ne ovat useimmiten aidattuja ja viljely tapahtuu joko kohopenkeissä tai laatikoissa. (Groening 2005, s 23-24).

3.2. Viljelypalstat Raaseporissa

Raaseporin kaupunki muodostettiin 2009 yhdistämällä Karjaa, Tammisaari ja Pohja. Kaupungin puistoyksikön haastatteluissa (21.1. ja 29.1.2014) sain selville seuraavia asioita viljelypalstoista.

Vielä 1990-luvulla Tammisaaressa oli useitakin viljelypalsta-alueita. Sittemmin toiminta on hiipunut ja nykyään kaupungilla on siellä vain yksi palsta-alue, joka sijaitsee Novia-ammattikorkeakoulun kyljessä Raaseporintie 9:ssä. Alueella on noin 50 palstaa. Erikoinen piirre on se, että palstat ovat kahden omistajan alueella: Raaseporin kaupungin ja Yrkehögskolan Novian (kiinteistön omistavan Kustregionens utbildningsfastigheter -yhtiön kautta) (Kustregionens utbildningsfastigheter 2014).

Karjaan palstojen historiasta ei löytynyt kaupungilta materiaalia. Eräät toimihenkilöt muistelivat, että palstat on oletettavasti perustettu 1980-luvulla. Alue sijaitsee Mustionjoen

rantatöyräällä, Lövkullan alueella noin kilometrin päässä keskustasta. Siellä on noin 20 erikokoista palstaa. Noin tusina harrastajaa jonottaa vapautuvia palstoja.

Palstoja ei ole juurikaan hoidettu kaupungin puolelta, vaan tehtävät ovat hoituneet viljelijöiden toimesta. Sääntöjä ei ole myöskään olemassa. Pohjassa ei ole kaupungin hallinnoimia viljelypalstaoja.

3.3. Palstaviljelyn merkitys ihmiselle

3.3.1. Viljelypalstat ja hyvinvointi

Mediassa kirjoitetaan palstaviljelyn, tai yleisemmin puutarhanhoidon, positiivisista vaikutuksista. Seppo, joka innostui palstaviljelyn ohessa valokuvaamaan ja dokumentoimaan erilaisia ihmisiä usealla palsta-alueella, luettelee kirjassaan *Palsta* (2010, s. 16–17) syitä, jotka selittänevät palstaviljelyn suosiota. Hän kirjoittaa: ”Viimein sain oman kokonaisen aarin ja elämäni muuttui täysin”, ”...uppouduin täysin omaan maailmaani, unohdin työn, perheen ja ajankulun...”, ”...antaa luovuuden pulputa esiin”, eläkeläiselle se on ”tärkeä siksi, että on joku paikka jonne pitää mennä”. Seppo jatkaa, että palsta pelastaa työttömän toimettomuudelta, se korvaa mökin tai omakotitalon pihamaan ja siellä kunto kohenee touhutessa. Palsta lisää sosiaalista kanssakäyntiä ja estää syrjäytymistä. Palstalla maahanmuuttaja voi purkaa koti-ikävänsä. (Seppo 2010, s. 18–19).

Leppänen (2009, s.87) raportoi tutkimuksessaan edellä mainittuja hyvinvointiaspekteja. Siinä todettiin myös, että palstaviljely on erittäin hyvä keino kotouttaa maahanmuuttajia. Saarentausta (2009, 1) on myös tutkinut opinnäytetyössään syitä, miksi ihmiset haluavat viljellä palstoilla. Palstoille vetävät huvi ja hyöty: liikunta, sosiaalinen kanssakäyminen, terapeuttien toiminta. Itse viljeltyt tuotteet ovat puhtaita ja hyvänmakuisia.

Palstaviljelyn suuri merkitys tuli konkreettiseksi jo ensimmäisen maailmansodan aikana. Se oli ravinnon saannille elintärkeää, jopa niin, että Saksassa laadittiin laki palstaviljelystä vuonna 1919 (Groening 2005, s. 24-25, Leskinen 2010, s. 10). Toisen maailmansodan aikana Suomenkin kaupungeissa viljeltiin siellä missä voitiin.

Palstaviljelyn positiivisista terveys- ja hyvinvointivaikutuksista onkin paljon viitteitä ja julkaisuja, jotka ovat hyvin usein deskriptiivisiä eli kuvailevia ja/tai kvalitatiivisia eli laadullisia. Viljelypalstojen ja hyvinvoinnin keskinäisestä yhteydestä on toistaiseksi saatavilla verrattain vähän empiiristä, kvantitatiivista eli mitattavaa tutkimustietoa. Siksi Hollannissa van den Bergin ryhmä (van den Berg 2010, s. 1,3) halusi perehtyä tähän ja tutki kahta kohderyhmää: niitä, joilla oli viljelypalsta ja niitä, joilla ei ollut. Molemmissa ryhmissä oli sekä nuoria että iäkkäitä henkilöitä. Haluttiin selvittää, onko palstan pitämisellä vaikutusta ihmisten hyvinvointiin, terveyteen ja fyysiseen aktiivisuuteen. Tulokset osoittavat, että sekä nuoret ja vanhemmat viljelijät raportoivat aktiivisemmasta fyysisestä toiminnasta verrokkeihinsa nähden. Terveys ja hyvinvointi paranivat vastaajien iän kasvamisen myötä; vanhemmat viljelijät saivat paremmat tulokset naapureihinsa verrattuna. Johtopäätökset tutkimuksesta olivat, että palstaviljely saattaa lisätä aktiivisempaa elämäntyyliä ja edistää tervettä ikääntymistä. (van den Berg 2010, s. 6,7, 9-12).

3.3.2. Palstaviljely Maslowin tarvehierarkialla tulkittuna

Palstaviljelijän motiiveja harrastukselleen voisin tulkita myös Maslowin tarvehierarkiateorian avulla. Maslow jakoi ihmisen tarpeet eri hierarkiatasoihin (kuva 1). Maslowin mukaan yksilö pyrkii ensin tyydyttämään fysiologiset tarpeensa, kuten esimerkiksi hapen ja ruoan saannin. Kun ne on tyydytetty, yksilön päähuomio siirtyy turvallisuuden saavuttamiseen. Tämän jälkeen yksilö voi alkaa tavoitella läheisyyttä ja rakkautta ja seuraavalla tasolla arvostusta. Ylimpänä Maslowin tarvehierarkiassa ovat itsensä toteuttamisen tarpeet. Hierarkian ylimmät tarpeet ovat Maslowin mielestä ns. kasvumotiiveja, joiden laiminlyönti ei ole vakavaa, sen sijaan niiden tyydyttäminen tuo suuren onnen tunteen. Tämä selittää sen, miksi näillä motiiveilla on jatkuvuutta, niitä toteutetaan koko ajan. (Laine & Vilkkio-Riihelä 2012, s. 69-72).

Kuva 1: Maslowin tarvehierarkia (Hirvikangas 2014, mukailtu Laine & Vilkkö-Riihelä 2012, s. 69-72 ja Airo ym. 2008, 60–61)

Motiivit palstaviljelylle Maslowin teoriaa soveltaen tulevat ilmi esimerkiksi näin: ensimmäisenä fyysisenä tarpeena tulee ruoan hankinta, kuten esimerkiksi sota-aikana, turvallisuutta tuovat palstan vuodenaikojen määrittelemä säännöllisyys, toimintaperiaatteet ja säännöt, jopa valvonta. Läheisyyden tarvetta tyydytetään sosiaalisella kanssakäymisellä muiden palstaviljelijöiden kanssa. Arvostusta puolestaan saadaan esimerkiksi hyvin hoidetusta palstasta, suurista kurpitsoista, toiminnan vetämisestä jne. Lopuksi itsensä toteuttaminen ilmenee esimerkiksi siten, että viljellään eettisesti luomua tai luodaan itselle tai muille hyviä kokemuksia, saadaan sisäistä tyydytystä.

Nykyaikana ravinnon hankkimisen sijaan tärkeiksi ovat tulleet rentouttavaa, iloista mieltä, yhteisöllisyyttä, henkistä ja fyysistä hyvinvointia korostavat toiminnot. Yhä useammalla ihmisellä on hyvä mahdollisuus itsensä toteuttamiseen korkeimmalla tasolla. Palstaviljelijöiden kertomat motiivit harrastuksellensa tukevat tätä havaintoa. Viime aikojen korostuneet trendit ovat ruoan puhtaus ja terveellisyys ja sen tuottamisen eettisyys. (Leppänen (2009, s.87).

Airo ja Rantanen ja Salmela (2008, s. 60–61) mainitsevat teoksessaan, että kääntämällä Maslow'n tarvehierarkiaa kuvaava pyramidti ylösalaisin saataisiinkin parempi kuva nykytilanteesta. Heidän mukaansa itsensä toteuttamisen tarve on nykyään korostunut, koska ihmisten perustarpeet ovat yleisesti hyvin tyydytetyt.

4. Kaupungin rooli palstaviljelyssä

4.1. Viljelypalstat ja kaavoitus

Maankäyttö- ja rakennuslaki, asetukset ja kuntien rakennusjärjestykset antavat puitteet alueiden käytön suunnittelulle. Tapauskohtaisesti selvitetään, mitä saa rakentaa ja tehdä. Mitään erityistä asemaa viljelypalstat eivät Suomen lainsäädännössä ole saaneet toisin kuin Saksassa tai Tanskassa (Groening 2005, s. 24–25, Leskinen 2010, s. 10, Miljöministeriet 2001). Palstoja sijoitetaan väliaikaisesti alueille, joille on suunnitelmissa rakentamista tai muuta toimintaa. Palstat saavat olla siellä toistaiseksi kunnes ne hädetään muiden projektien alta (Willman 2013, s. 5-6, 9-10). Tutkimukseni aikana kuulin, että eräässä kaupungissa suunniteltujen viljelypalstojen paikalle rakennetaankin asuinalue.

Raaseporin tilanne on melko tyypillinen esimerkki edellä mainitusta: Karjaalla palstat ovat kapealla puistoalueella, jonka kaavamääräys (puisto) on vuodelta 1968 (Raseborg 1968). Viereen on rakennettu asuinalue. Tammisaaren palstojen tilanne on mielenkiintoinen siksi, että noin puolet niille annetusta alueesta on nyt Yrkehögskolan Novialle kuuluvalla maa-alueella. Kaavamerkinnot ovat opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue (YO-1) ja puisto (P).

Viljelijöille tilanne siis luo epävarmuutta. Krista Willman teki Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulussa pro gradu -työn siitä, miten palstaviljelijät kokivat Pispalan viljelypalsta-alueen paikalle laaditun yleis- ja sittemmin asemakaavan aiheuttamat uhat paikkansa mahdollisesta menetyksestä. Palstoille suunniteltu asuinrakentaminen herätti paikan käyttäjissä voimakkaan tunteen alueensa puolesta, pelon sen menettämisestä ja halun puolustaa sitä. Hän toteaa tutkimuksessaan, että viljelijöiden ja asiasta kiinnostuneiden ihmisten useita vuosia jatkunut aktiivinen osallistuminen keskusteluihin, valituksiin, kirjelmin jne. sai aikaan sen, että kaupunki otti huomioon nämä vaatimukset suunnittelussa siitäkin huolimatta, että oikeuden päätökset kaava-asiassa antoivat kaupungille avoimet suunnitteluvaltuudet (Willman 2013, s. 5-6, 9-10, 20-21).

Saksassa säädettiin ensimmäinen laki viljelypalstoista jo 1919. Lait eivät ole kuitenkaan estäneet viljelypalstojen hävittämistä rakentamisen tieltä. Viljelijät ovat sittemmin perustaneet paikallisia ja kansallisia järjestöjä, jotka ovat aktiivisesti tehneet työtä kaupunkien ja maakuntien virkamiesten kanssa palstojen oikeudellisen aseman

vakiinnuttamiseksi kaavoituksessa. Vuodesta 1983 lähtien on voitu perustaa komissioita, jotka määrittelevät palsta-alueiden arvoja ja jotka tekevät ehdotuksia vuosittaisista vuokrista kaupungeille (lakimuutos vuodelta 1994). Viljelijät ovat joutuneet opettelemaan poliittisen lobbauksen asioidensa puolustamiseksi. Työn seurauksena viljelypalstat liitetään nykyään kaavasuunnitelmiin Saksassa. (Groening 1996, 2005, s. 24-25).

Viljelypalstojen tarjoaminen asukkaille voidaan nähdä kaupungin kannalta palvelufunktiona. Raaseporin kaupunki toteaa Hallintosäännössään olevansa palveluorganisaatio (Raaseporin kaupunki 2012). Groening on samoilla linjoilla kirjoittaessaan (2005, s. 24–25), että viljelypalstat ovat aina uudestaan osoittaneet tarpeellisuutensa kaupunkimiljöössä: ”Poliitikkojen, ammattilaisten ja muiden kaupunkien maankäytöstä vastaavien henkilöiden kaikkialla maailmassa tulisi ottaa viljelypalstat vakavasti.”

Garnett kertoo (1999, s. 485), että Iso-Britanniassa hallitus on julkaisemassaan *Our Healthier Nation*-tekstissä ottanut myönteisesti kantaa palstaviljelyyn. Hän mainitsee, että maassa on lisäksi muita suunnitelmia, jotka korostavat viljelypalstojen merkitystä.

Itävallassa viljelypalstojen sijoittumista ja perustamista suojellaan erityisten lakien turvin. (Groening 2005, s. 25). Tanskassa v. 2001 laaditulla lailla turvataan nykyisten viljelyalueiden säilyminen ja tuetaan uusien perustamisia, jotta kansalaisten mahdollisuudet tällaiseen vapaa-ajanviettoon turvataan (Miljöministeriet 2001).

Willman (2013, tiivistelmä) puolestaan toteaa, että ”*Ryytimaan kaltaiset tiheät paikat vaativat erityistä huomiota kaupunkisuunnittelun taholta. Niillä on jo olemassa olevat sosiaaliseen kanssakäymiseen ja tekemiseen nojaavat käyttötarkoituksensa.*” Kirjoittaja kehottaa loppupäätelmässään, että kaupunkisuunnittelussa viljelypalstojen kaltaiset paikat tulisi nähdä ”*resurssina pelkän potentiaalisen rakennusmaan sijaan*” (Willman 2013, s.78). Näihin ajatuksiin sopii myös Nissilän (2010, s. 72) toteamus opinnäytetyössään, että ”Harrastus, joka lähentää ihmistä ja luontoa sekä edesauttaa ihmisen hyvinvointia, on säilyttämisen arvoinen asia. Toivottavasti palstaviljelytoiminnan suosio jatkaa yhä kasvamistaan tulevaisuudessa.”

Suomessakin kaupunkien suunnitelmiin kirjataan yhä useammin varauksia palsta-alueiden perustamiseksi. Ympäristöministeriö on julkaissut asetuksen maankäyttö- ja rakennuslain

mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä (Ympäristöministeriö 2000) ja sen tueksi on laadittu opas asemakaavamerkintöjen käytöstä (Asemakaavamerkinnät ja -määräykset 2003). Sieltä löytyvät merkinnät ja selitykset, jotka koskevat siirtolapuutarhoja tai palstaviljelyalueita erityisesti asemakaava-alueella. Viljelypalstoja (RP, rp) voidaan sijoittaa mm. puistoihin (VP), retkeily- ja ulkoilualueille (VR) sekä virkistys- ja lähivirkistysalueille (VL, VL-1).

4.2. Viljelypalstojen hallinnointi

Kaupungeilla on hyvin samanlaiset hallintojärjestelmät ylimmillä tasoilla alkaen valtuustosta ja hallituksesta ylimpinä päättäjinä jatkuen eri toimialyksikköihin. Se, miten päätökset tehdään kaava-asioissa ja niiden toteuttamisessa, saattaa kuitenkin vaihdella kaupungista toiseen. Viljelypalstoihin mahdollisesti liittyvät päätökset ja asiat, kuten yhdyskuntarakentaminen, maanvuokrat, viheralueet ja niiden huolto, ympäristöasiat jne. voidaan alistaa eri lautakunnille ja toimihenkilöille. Päätöksentekoa varten saatetaan tarvita lausuntoja eri osastoilta tai osapuolilta. Näihin liittyviä valtuutuksia käsitellään kaupunkien hallintosäännöissä, Raaseporissa erityisesti pykälissä 5 ja 7 (Raasepori 2012/§5, 7).

Palstojen hallinnoimisen kannalta on selvää, että mitä isommasta kokonaisuudesta on kyse, sitä suurempi on epäjärjestyksen riski. Professori Edward D. Hess totesi internet-luennossaan: ”Growth requires more people, processes and controls.” (Hess 2013, s 20) eli kasvu vaatii enemmän ihmisiä, prosesseja ja kontrolleja. Vaikka toteamus on yrityksen kasvuun liittyvistä totuuksista, se sopii erinomaisesti myös käsiteltävänä olevaan viljelypalsta-asiaan. Nissilä kirjoittaa tutkimuksessaan Vaasan kaupungin palsta-alueista (Nissilä 2010, s.71–72), että alueilla tulee olla selkeät säännöt, jotta palstaviljelytoiminta pysyy hallinnassa.

5. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ja niiden teoriaa

5.1. Laadullinen tutkimus

Tutkimustapani oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadulliseen tutkimukseen piirteitä ovat Eskola ja Suorannan (1998, s. 15-24) mukaan mm.

- haastattelua käytetään aineiston keruumenetelmänä
- otanta on harkinnanvarainen ja aineistokoot ovat suhteellisen pienet

- aineistolähtöisyys, teorian rakentaminen aineistosta käsin
- ei lukkoon lyötyjä ennakko-oletuksia tuloksista
- kerronnallisuus, raportilla ei tiukkaa formaattia

Keräsin aineistoa kirjallisuutta lukemalla ja internetistä saataviin tietoihin tutustumalla kirjoituspöytä tutkimuksena. Syvensin aihetta teemahaastatteluilla, haastateltavat valitsin aiemman tietojen keräämisen tuloksena. Haastateltavia oli kymmenen. Teoriat selkiytyivät aineistoa työstäessäni. Loppupäätelmät eivät työtä aloittaessa olleet selvät. Käytin tulosten analysoinnissa kerronnallista tapaa. Koko prosessia kattaa *benchmarking*-analyysi (Karjalainen 2002, s. 5-6).

5.1. Benchmarking I. vertailuanalyysi

Tämän tutkimukseni pääsääntöisenä metodina on *benchmarking*. Suomen kielessä käytetään käännöksiä vertailututkimus tai -analyysi, vertailu, vertaileva arviointi, parhaiden käytänteiden etsiminen, esikuva-arviointi. Yleisimmin näkee kuitenkin käytettävän englanninkielistä termiä. Benchmarkingilla selvitetään ja vertaillaan, miten jokin asia tehdään muualla ja saatujen tulosten perusteella pyritään parantamaan omia menetelmiä toiminnan parantamiseksi. Jos se onnistuu, tuloksena voi olla yhteistyön paraneminen organisaation sisällä ja myös yksilöiden välillä (Karjalainen 2002, s. 3, 5-6.)

5.2. Kirjoituspöytä tutkimus - teemoittelu

Hyvänä taustatyönä laadulliselle tutkimukselle on olemassa olevien tietojen kartoitus – tätä kutsutaan kirjoituspöytä tutkimukseksi (*desk research*). Se on usein esitutkimus, jota ei toisteta. Tietoa on runsaasti, joten on osattava valita tarvittava ja oikea. Tietoa on muokattava tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. (Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006, s. 67–68, Tanskanen 2011, s. 28).

Työskentelytapani oli ”teemoittelu”, eli kokosin tietynlaiset aiheet omiksi teemoikseen asiakokonaisuuksien mukaan ja jaoin niitä edelleen alakohtiin (Eskola ja Suoranta 1998, s.174–180). Esimerkiksi yksi teema on ”Sopimus” ja sen alakohtia ovat ”Sopimuksen pituus”, ”Irtisanominen”, ”Sähkö”, ”Vesi”.

5.3. Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Valitsin metodiksi haastattelun ja etukäteen lähetettyjen kysymysten yhdistelmän. Tällaista lähestymistapaa voidaan kutsua tieteellisesti *puolistrukturoiduksi* tai *puolistandardoiduksi* haastatteluksi. Siinä on teemat määritelty, muttei välttämättä yksityiskohtia. Samoin *teemahaastattelu* on sopiva termi, sillä haastateltavien kanssa käydään läpi kaikki teemat, mutta kysymysten muotoilu tai järjestys voi vaihdella. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, s. 11).

Perusteluna valinnalleni on se, että kohderyhmä on pieni ja kaikkien vastaukset ovat tärkeitä. Yhdistämällä etukäteen lähetetyt kysymykset teemahaastatteluun pyrin varmistamaan, että saan riittävän määrän vastauksia ja siten esimerkkejä erilaisia säännöistä ja tavoista hoitaa viljelypalstoja.

Jos henkilö ei halua tai pysty osallistumaan haastatteluun, on minulla silloin välittömästi mahdollisuus etsiä listastani toinen samankaltainen haastateltava. Vaikka haastattelut kaikkine järjestelyineen vievät suhteellisen paljon aikaa, ne antavat paljon tietoa. Henkilökohtainen lähestymistapa antaa mahdollisuuden tarkentaa kysymyksiä ja vastauksia, syventää aihetta ja kenties kuulla asioita, joita en ole kysynyt.

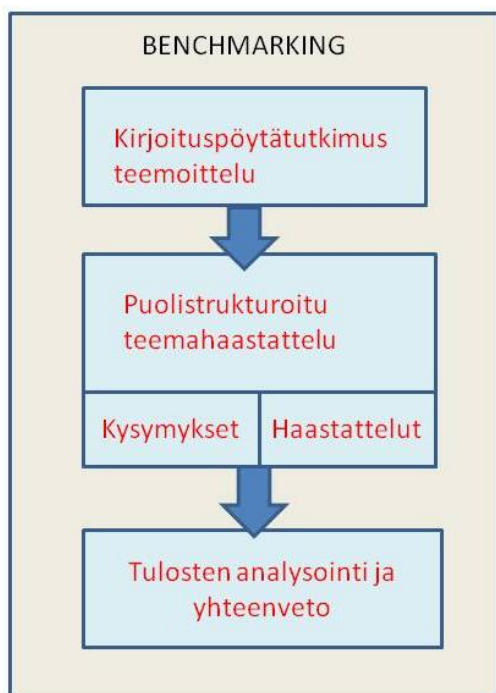
Valitsemallani menettelyllä on se etu, että vältetään tavallisen postikyselytutkimuksen heikot kohdat: kysymykset ja vastausohjeet lähetetään vastaajille ja heille annetaan tietty aika vastauksen palauttamiseen. Jos ohjeet tai kysymykset eivät ole selvät, saattaa kyselyn tulos vääristyä. Mahdollista väärinymmärrystä ei voi tarkistaa. Lisäksi vastausprosentti voi jäädä alhaiseksi. (Järvinen 2004, 147–150).

6. Sääntöjen kartoitus – työn kulku

Jotta ehdotus toimiviksi säännöiksi olisi mahdollista laatia, halusin ensiksi selvittää seuraavia asioita:

- minkälaisia sääntöjä muilla palstaviljelmillä on?
- mikä organisaatio hallinnoi palstoja – kaupunki itse vai jokin muu taho?
- miten valittuun vaihtoehtoon on päädytty?
- miten tämä järjestely on sujunut?

Työskentelyni etenemistä pääkohdittain kuvaan alla olevan kaavion avulla (Kuva 2):

Kuva 2: Työn kulku – päävaiheet (Hirvikangas 2014)

6.1. Kirjoituspöytä tutkimus - teemoittelu

Jotta saisin käsityksen viljelypalstoista eri kaupungeissa, päätin ensiksi tutkia näiden internetsivuja: se on nopea tapa saada yleiskäsitys asiasta. Olettamukseni oli, että koska on kyseessä asukkaille tarjottavasta harrastusmahdollisuudesta kaupungissa, informaatiota löytyisi runsaasti kaupunkien omilta sivuilta.

Valitsin kaupunkia Uudeltamaalta, Varsinais-Suomesta, Hämeen läänistä ja yhden Pohjois-Suomesta. Viimeksi mainitun valitsin siksi, että se on suuri kaupunki, sen sivuilla on erittäin paljon tietoa palstoista ja hoitaa itse palstansa. Yhteensä tutkin 14 kaupungin sivut (Taulukko 1).

Tutkin kaupunkien palstaviljelyä käsittelevät sivut, joille lukija ohjattiin. Niistä kävi mm. selville, hoitaako kaupunki itse palstat vai onko palstojen hallinnointi annettu jonkun muun yhteisön vastuulle. Ponnahdusikkunoiden kautta pääsin niiden yhdistysten kotisivuille, joille kyseessä oleva kaupunki on antanut palstojen hoidon. Tutkin näitäkin sivuja ja

tarvittaessa kävin myös muilla ponnahdussivuilla. Tutustuin 8 yhdistyksen sivuihin (Taulukko 1).

Taulukko 1: Tutkitut kaupungit ja yhdistykset (Hirvikangas 2014)

<u>Kaupungit</u>		<u>Yhdistykset</u>
Espoo	Oulu	4H Lahti/Hollola
Hanko	Pori	4H Tampere
Helsinki	Riihimäki	4H Turku
Hyvinkää	Tampere	Hyötykasviyhdistys, Helsinki
Hämeenlinna	Turku	Pähkinärinneseura, Vantaa
Lahti	Vaasa	Perkkaa-Vermo yhdistys, Espoo
Lohja	Vantaa	Soukka-seura, Espoo
		Vuosaari, Helsinki

Sain hyvin erilaista tietoa: joissakin kaupungeissa oli runsaasti yksityiskohtaistakin tietoa: kartat palsta-alueiden sijainnista, jopa itse palstakartat, säännöt tai ohjeet ja muuta informaatiota palstojen varaamisesta, talkoista jne. Toisilla sivuilla oli hyvin niukasti tietoa tai ei ollenkaan. Tarkistin viimeksi mainitut, ja muutaman kohdalla kuulin, että kaupungissa ei ole viljelypalstoja. Näitä kaupunkeja ei ole yllä mainitussa Taulukossa 1.

Erittelin löytämäni tiedot Excel-tilukoon. Sarakkeisiin merkitsin kaupungit ja/tai palstoja hallinnoivat yhteisöt. Riveille luettelini erilaisia sääntö- ja vuokrasopimuskohtia. Työskentelytapani oli ”teemoittelu” eli kokosin tietynlaiset asiat yhdeksi asiakokonaisuudeksi. Esimerkkinä teemasta on ”Sopimus” ja sen alaluokkia ovat ”Sopimuksen pituus”, ”Irtisanominen”, ”Sähkö”, ”Vesi”.

Jatkoin tietojen keräämistä kunnes samat sääntökohdat alkoivat tulla vastaan. Puhutaan tietoaaineiston ”*kylläntymisestä eli saturaatiosta*”. Kun olin mielestäni saanut tarpeeksi erilaisia vastauksia, jatkoin seuraavaan vaiheeseen eli haastateltavien valintaan ja kysymysten laatimiseen. Kaiken kaikkiaan tutkin 14 kaupungin ja 8 yhdistyksen sivut.

Valitsin taulukostani haastateltavat kaupungit ja yhdistykset. Halusin mahdollisimman edustavan kuvan erilaisista toimintamalleista ja säännöistä kaupungeissa ja yhdistyksissä. Tutkimieni kaupunkien joukosta valitsin kyselyhaastattelun kohteiksi kaksi suurta kaupunkia (asukasluku yli 100,000), joista toinen ei hoida palstoja, toinen hoitaa itse. Lisäksi otin mukaan suuren kaupungin, joka hoitaa osan itse, mutta on antanut joitakin palstoja ulkopuolisille. Pieniä kaupunkia tuli kyselyhaastatteluun mukaan kolme, joista kaksi hoitaa palstat itse. Yhdistyksistä valitsin mukaan neljä.

6.2. Puolistrukturoitu haastattelu

6.2.1. Kysymysten laatiminen ja haastateltavien valinta

Kysymykset jaoin kahteen eri osaan sen mukaan miten palsta-alueita hallinnoidaan. Perusvaihtoehtoina oli siis se, että kaupungit huolehtivat viljelypalstoista itse tai ovat antaneet (esimerkiksi vuokranneet) ne yhden tai useamman ulkopuolisen tahon hoidettaviksi. Laadin tähän perustuen siten laajan ja suppean kysymyspaketin (Liite 1 ja 2).

Mikäli kaupunki oli antanut tehtävän muualle, kysymyksiä oli melko vähän, sillä oletamus oli, että kaupungille ei asiasta koitunut muuta kuin esimerkiksi maavuokrasopimuksen laatiminen yhdistyksen kanssa ja sen myötä vuokran laskuttaminen ja maksuseuranta.

Halusin myös selvittää miksi kaupungit olivat antaneet palstat ulkopuoliselle ja olivatko he tyytyväisiä tehtyyn valintaan. Pyysin myös mielipiteitä hallinnon, valvonnan ja maksuasioiden suhteen. Tärkeitä ovat myös vapaamuotoiset kertomukset, kokemukset ja neuvot, joista voi olla hyötyä muille.

Laaja kysymyspaketti lähetettiin kaupunkeihin, jotka hoitivat palstat itse sekä yhdistyksille. Laajassa kyselyssä listasin mahdollisimman monta sellaista sääntökohtaa, joita olin nähnyt internet-sivuilla. Ryhmittelin kysymykset aiheittain. Halusin selvittää, miten hallinnoinnista vastaavat (yhdistykset tai kaupungit itse) kokivat toiminnan sujuneen sääntöjen näkökulmasta, miksi oli päädytty tiettyyn sääntökokonaisuuteen, miksi ei mainittu jotain asiaa jne. Pyysin heitä kertomaan vapaasti kokemuksia, sekä hyviä että huonoja. Haastattelun aikana pyrin tarkentamaan mahdollisesti enakkoon saamiani vastauksia tai sitten sain mahdollisuuden kysyä kohtaa, jota ei internet-sivulla kenties ollut mainittu.

Myös toimeksiantajalla oli mahdollisuus kommentoida kysymyksiä. Kommenttien perusteella lisäsin muutaman kysymyksen ja selvensin toisia.

Koska haastateltavia kaupunkeja ja yhdistyksiä oli melko vähän, katsoin, että henkilökohtainen haastattelu yhdistettynä etukäteen lähetettyihin kysymyksiin antaisi minulle parhaan tuloksen. Henkilökohtaisella haastattelulla on se etu, että sen aikana voi tarkentaa mahdollisia epäselviä kohtia, voi keskustella muistakin asioista ja haastateltavalla on mahdollisuus spontaaniin, kirjoitusta avoimempaan kertomiseen.

Otin yhteyttä haastateltaviin kaupunkien tai yhdistysten edustajiin, kerroin opinnäytetyöni aiheen ja tiedustelin, voinko lähettää heille kysymyslomakkeet ja ehdotin, että vastaukset voi joko palauttaa sähköpostitse tai kirjeitse tai että voisimme tavata henkilökohtaisesti.

Lähetin kysymykset saatekirjeen mukana sähköpostitse (Liite 3) ja sovin sen jälkeen tapaamisesta joko puhelimitse tai sähköpostitse. Vastaajien nimitietoja ei kysytty itse kyselylomakkeessa. Vastausten luottamuksellista ja nimetöntä käsittelyä korostettiin myös saatekirjeessä.

6.2.2. Haastattelut

Kysely- ja haastattelututkimuksella halusin selvittää, minkälaisia sääntöjä sovelletaan ja mitkä sääntökohdat toistuvat eri kaupunkien tai järjestöjen säännöissä. Pyrin lisäksi saamaan selville, minkälaisia kokemuksia hallinnosta vastavilla on ollut. Onko mitään yhteistä, entä eriävää? Yhdistyksiltä halusin vielä selvittää, miten ne näkevät systeemin toimivuuden – nythän he ovat kahden tulen välissä, kaupungin ja viljelijöiden.

Kaikki haastatteluun valitut kuusi kaupunkia vastasivat joko sähköpostilla tai henkilökohtaisessa haastattelussa. Haastattelut tapahtuivat näiden toimitiloissa, joitakin vastauksia sain sähköpostitse. Haastattelut tapahtuivat aikavälillä 3.2. – 17.2.2014.

Haastattelin neljää yhdistystä tai seuraa, jotka ovat saaneet kaupungilta, joko vastikkeetta tai vastikkeellisesti, hoitovastuun. Tapaamisemme olivat yhdistysten tiloissa tai jonkun jäsenen kotona. Haastattelut tapahtuivat aikavälillä 3.2. – 16.3.2014.

7. Tutkimuksen tulokset

Tutustuin yhteensä 22 kohteeseen, joista 14 oli kaupunkeja ja 8 yhdistystä (Taulukko 1, s.15). Haastattelin 6 kaupungin ja 4 yhdistyksen edustajaa. Seuraavassa kerron palstojen merkityksestä ja niiden hallinnoinnista. Nämä asiat ovat olennaisia siksi, että ne antavat hyödyllistä taustatietoa sääntöjä laativille ja niistä päättävälle. Jatkan yhteenvedolla käytössä olevista säännöistä.

Tuon lisäksi tässä luvussa esiin haastattelujen suullista antia, koska ne kiteyttävät teoriaosassa käsittelemiäni aiheita. Kaikki haastateltavien nimet, kommentit ja mielipiteet olen käsitellyt anonymisti, tuon esiin vain ”tuloksia”, mutta en sitä, kuka ja missä se on sanottu. Kommentteihin olen kerännyt vain seikat, joilla mielestäni saattaa olla merkitystä varsinaisten sääntöjen muokkaamisen ja palstojen hallinnoinnin kannalta.

7.1. Palstojen merkitys viljelijöille

Tekemieni haastattelujen aikana kuulin usein mainittavan, että kaupungin eräänä palveluna on luoda uusia asuinalueita ja niihin liittyviä teknisiä ratkaisuja yhdistämällä näihin luonnon positiiviset elementit kuten puistot, viheralueet, viljelypalstat ja niin edelleen. Kaupungissaan hyvin viihtyvä, hyvinvoiva ja tyytyväinen asukas on tärkeä kaupungille.

Samoin toistuivat maininnat, että iäkkäiden parempi aktiivisuus, henkinen ja fyysinen kunto näkyvät alentuvissa terveystalukustannuksissa, hoivan tarpeissa jne. Omassa kodissa asumista pyritään pitkittämään ja näin kaupunki säästää hoitokuluissa. Kaikenikäiset asukkaat arvostavat yhteisöllisyyttä, mahdollisuutta olla luonnon lähellä, oppia ympäristöasioita, kierrätystä ja saada puhdasta lähiravintoa. Tästä on lyhyt matka muiden lähialueen tuottajien ja yrittäjien luokse, mikä puolestaan luo työpaikkoja ja tuo verotuloja kaupungille.

Luvussa 3.3.1. selitin syitä palstojen suosioon Sepon (2010, s.16–17) ja Saarentaustan (2009, 1) kirjoituksiin nojaten. Näitä samoja teemoja tuli esiin haastatteluissani ja nettisivuilla. Sepon siteerausta tukien, eräs palstavastaava, joka viljelee itsekin kaupunkinsa palsta-alueella, kertoi, että monet eläkeläiset tuntuvat viettävän aikaa palstallaan koko päivän. ”Juttua ja asiaa riittää niin, että tuskin ehdin hoitaa omaa palstaani”. Hän kertoo, että palstoilla vaihdetaan hyviä reseptejä, viljelyvinkkejä, taimia ja

siemeniä. Apua löytyy, kun sitä tarvitaan: eräs viljelijä esimerkiksi möyhii toisten palstat pyyteettä ja järjestää yhteistilauksia ja asiantuntijavierailujakin.

Leppäsen (2009, s.87) kertomukset maahanmuuttajista viljelypalstoilla saivat vahvistusta haastatteluissa. Maahanmuuttajia on lähes kaikilla tutkimillani palsta-alueilla. Kokemukset ovat olleet erittäin positiivisia. Pienistä kummelluksista ja kielivaikeuksista on aina selvitty. Suomalaiset ja maahanmuuttajat ovat saaneet uusia ruokareseptejä toisiltaan.

Vapautuvia palstapaikkoja jonottaa kymmeniä harrastajia useassa kaupungissa. Eräässä yhdistyksessä yhdeksi ratkaisuksi on suunniteltu konkari-kisälli -mallia, jolla on monta tarkoitusta: palstaa jonottava nuori pääsee viljelemään, iäkkäämpi konkari saa kumppanin ja helpotusta raskaiden töiden tekemisessä. Arvokas tieto siirtyy sukupolvelta toiselle. Palstojen jakaminen viljelijöiden kesken on haastatteluihin perustuen melko yleistä ja sallittua usealla alueella.

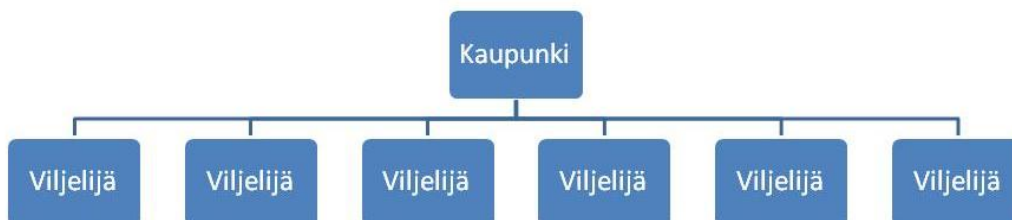
Selvästi kävi ilmi usean haastateltavan taholta, että jos palstoilla on aktiivisia ja viljelystä kiinnostuneita ihmisiä, tarttuu innostus ja yhteisen huolenpidon into muihinkin. Palstat ovat siistejä ja hyvinvoivia, yhdessä tehdään ja viihdytään. Joukosta on saattanut nousta esiin jonkinlainen johtotiimi, joka tarvittaessa ”pomottaakin”. Toisenlaisiakin alueita on. Näillä ei ole syntynyt yhteishenkeä ja se näkyy yleisilmeen nahistumisena.

Myös Maslowin tarvehierarkian motiivit tulevat ilmi yllä mainituista kommentteista, kuten esimerkiksi eläkeläisten viettämä aika palstoilla (kontaktien ja sosiaalisuuden tarve), itse viljelty ruoka tai palstoilla esiin nousevat johtohahmot ja järjestyksen syntyminen (itsensä toteuttamisen ja arvostuksen tarve, säännöt).

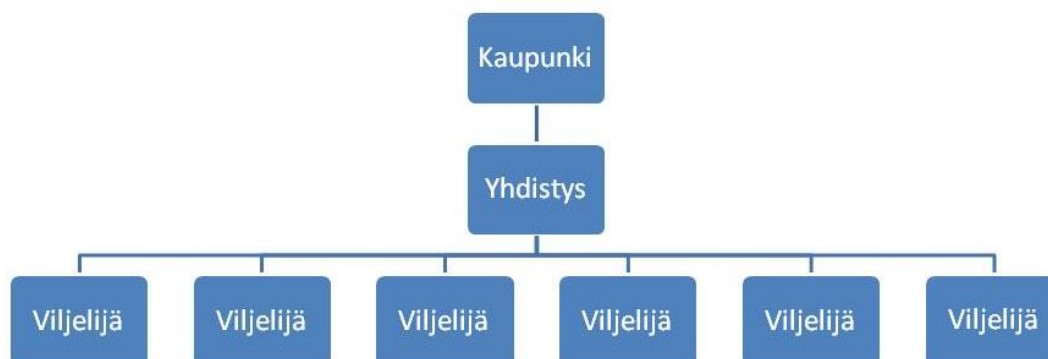
7.2. Hallinnointi

Tutkimusteni perusteella palstojen hallintoa voin kuvata seuraavien kolmen kaavion avulla, jotka ilmentävät vastuuden jakoa kaupungin ja yhdistyksen välillä. Kuvassa 3 on tilanne, jossa kaupunki huolehtii kaikista viljelypalstoihin liittyvistä asioista. Kuvassa 4 on tilanne, jossa yhdistys on saanut palsta-alueet hallinnoitavakseen esimerkiksi vuokraamalla maa-alueen kaupungilta. Kuva 5 on näiden mallien välimuoto eli kaupunki ja yhdistys hoitavat kummatkin asioita viljelijöihin päin. Kaupungilla ja yhdistyksellä on sopimus palsta-alueen hoitamisesta. Tästä mallista on periaatteessa mahdollista löytää useita erilaisia versioita:

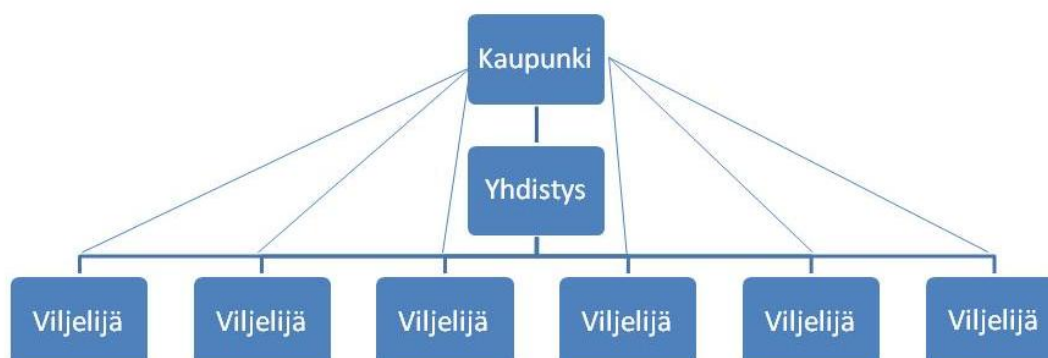
joko kaupunki hoitaa vain yhden toiminnan, esim. vuokralaskutuksen itse ja yhdistys kaiken muun, tai yhdistys huolehtii ainoastaan paikkojen jakamisesta ja kaupunki kaikesta muusta.

Kuva 3: Kaupunki hoitaa viljelypalstojen hallinnoinnin itse (Hirvikangas 2014)

Kuva 4: Kaupunki on delegoinut palstat yhdistyksen hallinnoitavaksi (Hirvikangas 2014)

Kuva 5: Kaupunki ja yhdistys hallinnoivat yhdessä viljelypalstoja (Hirvikangas 2014)

Palsta-alueiden ja yksittäisten palstojen lukumäärä on luonnollisesti ratkaisevaa hallinnoinnin järjestelyssä. Pieni alue, jossa on vain muutamia (kymmeniä) palstoja lienee kaupungin itsensä hoidettavissa. Kun palstoja on satoja, kenties tuhatkin, hoituu palstojen hallinnointi todennäköisesti helpoiten ulkopuolisen tahon kautta. On mahdotonta antaa yleispätevää ehdotusta siihen, missä vaiheessa jälkimmäinen vaihtoehto tulisi valita. Kaupungit joutuvat siis harkitsemaan, miten paljon ne itse haluavat tai voivat panostaa palstatoimintoihin. Ensisijaisesti kysymykseen tulevat luonnollisesti resurssit, jotka maksavat: onko saatavilla tarvittavaa asiantuntevaa henkilöstöä tai riittävästi huoltokoneita jne. Kaupungin kannalta lienee tärkeää, että palstaviljely saadaan toimimaan mahdollisimman joustavasti ja pienin resurssein.

Tutkimuksen tulosten perusteella ei voida päätellä, miksi tietty vaihtoehto on valittu haastateltujen keskuudessa. Mitä suuremmasta kaupungista ja siten useammasta viljelypalstasta on kyse, sitä houkuttelevampaa kaupungille näyttäisi olevan vaihtoehto, jossa alueiden hoitaminen annetaan jollekin muulle.

Poikkeuksiakin edellä mainittuun on, tutkituista kaupungeista esimerkiksi Oulu hoitaa itse palstansa, joita on lähes 900. Espoossa on kaksijakoinen malli – kaupungissa on noin 1300 palstaa - se huolehtii itse osasta palstoja, mutta on vuokrannut alueita myös yhdistyksille.

Pienissä kaupungeissa havaitsin kumpiakin toimintatapoja, alueiden tai palstojen lukumäärällä ei tutkittujen kaupunkien kohdalla vaikuttanut olevan suoraa yhteyttä hallinnointimuotoon. Palstat itse hoitava kaupunki perusteli valintaansa sillä, että pienessä organisaatiossa ei ole toistaiseksi ollut välitöntä syytä delegoida. Tämä nyt on hoitunut toistaiseksi näin” tai ”Olemme kyllä miettineet, mutta toistaiseksi...”.

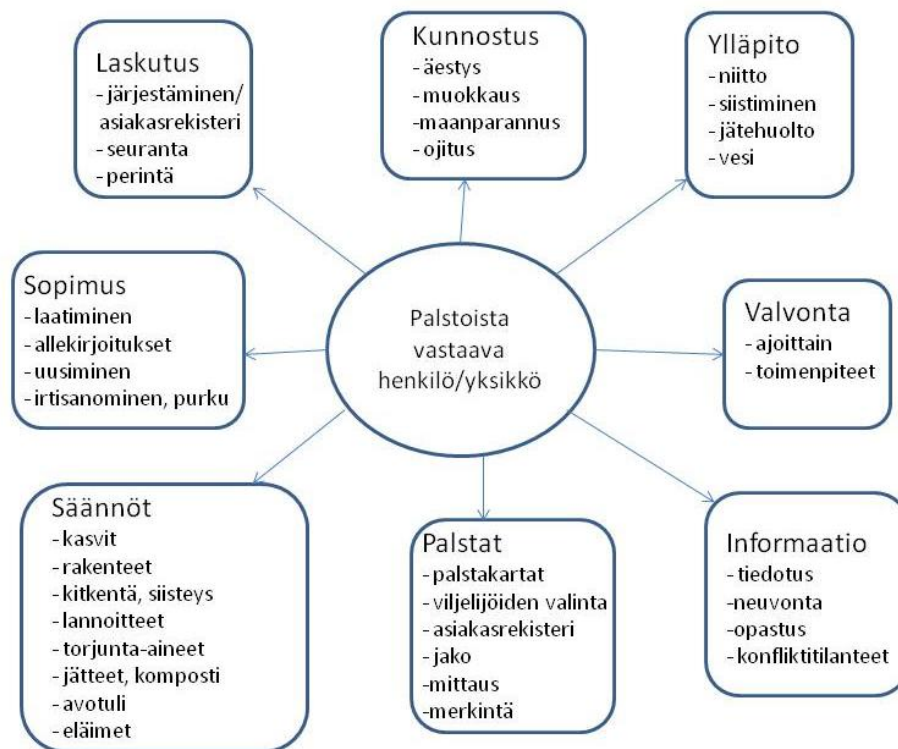
Joidenkin haastateltavien kommenttien perusteella näyttäisi siltä, että suuntaus hallinnoinnissa on mieluummin ulkoistamisen suuntaan kuin omaan hoitamiseen. Vastaavia ratkaisuja on tehty kaupunkien muissakin palvelufunktioissa, kuten esimerkiksi terveyden- tai vanhustenhoidossa.

Yleisesti ulkopuolinen hoitaja todettiin kaupunkien kannalta hyväksi ratkaisuksi. Hyvinä puolina ulkopuolisen hoitajan valitsemiselle mainittiin mm. että kaupungin ei ole tarvinnut käyttää resursseja muuhun kuin vähimmillään yhden vuokrasopimuksen tekemiseen.

Järjestely on kaupungin näkökannalta hyvä ja kustannuksia säästävä, jos alueiden hoito ja hallinnointi voidaan antaa sellaiselle yhdistykselle tai vastaavalle, joka on motivoitunut ja perehtynyt viljelyasioihin ja ottaa täyden vastuun palsta-alueiden hoidosta, vuokrauksesta ja alueella tapahtuvasta viljelytoiminnasta. Yhdessä kaupungissa on käytössä ratkaisu, jossa kaupunki maksaa yhdistykselle palstojen hoitamisesta. Tällöin kaupunki määrittää yhdessä yhdistyksen kanssa palstojen vuokrat, jotka yhdistys saa veloittaa viljelijöiltä. Vuokrat rahat jäävät yhdistykselle. Kaikissa muissa kohteissa yhdistys maksaa kaupungille vuokraa. Eräs yhdistys on tehnyt yhteistyösopimuksen paikallisen työttömien yhdistyksen kanssa vuosivuokrien keräämisestä, joka siis vastaa hallinnoinnin jakamista kuvan 5 tapaan. Kuulin myös tapauksesta, jossa hoitava yhdistys oli joutunut vararikkoon. Kaupunki ei kärsinyt taloudellisesti, mutta jäsenet luonnollisesti joutuivat hoitamaan asian. Yhdistysten osalta ilmeni kuitenkin erilaisia mielipiteitä. Kaupungin taholta odotettiin muun muassa parempaa yhteydenpitoa ja tiedottamista. Palstojen hoitoa ja sääntöjen noudattamista pidettiin liian tiukkana. Yhdistysten hallinnoimilla palsta-alueilla on selvästi enemmän yhteistä toimintaa, talkoita, siementen ja taimien vaihtoa, yhteisiä hankintoja, informaatiotilaisuuksia, jopa illanviettoja.

Kuulin usean kaupungin taholta, että palsta-alueet otetaan huomioon kaavoituksessa ja suunnittelussa. Asemakaavaan ehdotettujen merkkien käyttö on yleistä. Uusia palsta-alueita ja siirtolapuutarhoja suunnitellaan ja ei pelkästään poistettavien tilalle. Aiheeseen suhtaudutaan ilmeisen vakavasti, joskin palstojen heikohko asema suunnittelurattaissa kuitenkin tiedostetaan.

Palstojen hallinnointiin kuuluvat esimerkiksi seuraavat tehtävät: alueen ja yksittäisten palstojen merkitseminen ja jakaminen, kunnostus ja ylläpito, viljelijöiden valinta, vuokrasopimusten laadinta ja laskutuksen järjestäminen ja seuranta, sääntöjen laatiminen, tiedotus ympäri vuoden, kysymyksiin vastaaminen ja mahdollisten konfliktien selvittäminen. Hessin toteamukseen (4.2. sivu 11) nojautuen, viljelypalstoilla tarvitaan organisointia, sääntöjä ja toimintamalleja, jotta hallittu sujuvuus saavutetaan. Kuvassa 6 on osa niistä moninaisista tehtävistä, joita palstojen hallinnointiin saattaa kuulua:

Kuva 6: Viljelypalstojen hallinnointi vaatii useita toimintoja (Hirvikangas 2014)

7.3. Säännöt

Kuvassa 6 esitin kuvion toimista, joista palstoja hallinnoiva yksikön tulee huolehtia. Yksi kuvioista sisältää ”Säännöt”. Tässä osassa teen yhteenvedon tutkimieni kaupunkien ja yhdistysten säännöistä kirjoituspöytä tutkimuksen ja haastattelujen tuloksena.

Palstojen säännöt on kirjoitettu monella tavalla: ne ovat hyvin lyhyet tai saattavat olla hyvinkin yksityiskohtaiset. Ne voivat olla osa kaupungin ja viljelijän välistä palstavuokrasopimusta, toisessa kaupungissa ne annetaan erillisenä dokumenttina. Ohjeita on eräissä tapauksissa lähetetty yhdistyksen jäsenille kausikirjeen mukana. Muutamassa sopimuksessa oli viittaus maanvuokralakiin (Maanvuokralaki 1966).

Useassa kaupungissa oli internetsivuilla ohjeet palstojen käytöstä siitäkin huolimatta, että yhdistykset hallinnoivat niitä. Kaupunki siis laatii säännöt, joita se odottaa yhdistysten jakavan eteenpäin viljelijöille.

Sääntöjä kutsutaan eri nimillä, joita löysin lähes yhtä monta kuin avaamaani sivustoa. Tutkimukseni aikana löysin myös ”palstojen toimintaohjeita”, joilla itse asiassa selvitetään

viljelytekniikkoja ja annetaan neuvoja varsinaisen viljelyn onnistumiseksi. Sääntöjä kuvattiin seuraavilla sanoilla:

- Viljelypalstojen yleisistä säännöistä
- Palstaviljelyn säännöt
- Palstaviljelijöiden muistilista
- Elojuhlilla sovittuja asioita
- Vuokrausehdot
- Viljelypalsta vuokrasopimus/Vuokrasäännöt
- Käyttö- ja hoito-ohjeet
- Viljelypalstojen vuokrausohjeet
- Palstaviljelyalueiden yleiset järjestyssäännöt
- Palstaviljelyn yleiset ohjeet

Seuraavassa kerron, mitä säännöissä useimmiten esiintyvät aihepiirit eli teemat sisältävät. Ne muodostavat sääntöjen perusrungon lähes kaikilla tutkimillani palsta-alueilla.

Palsta-alueen käyttö jakaantuu suurin piirtein tasan monivuotisiin ja yksivuotisiin viljelmiin. Monissa pienissä kaupungeissa tunnutaan suosivan yksivuotista järjestelyä. Se lienee suhteellisen vaivaton valinta, sillä alueet voi tyhjentää ja muokata kokonaisuudessaan vuosittain.

Palstoja saa käyttää pelkästään hyötykasvien ja kukkien viljelyyn ja alueet ovat avoimia kaikille. Ainoastaan itse palstoilla liikkumista rajoitetaan. Palstojen merkitseminen on joko viljelijän tai kaupungin vastuulla, suuria eroja ei tässä suhteessa löytynyt.

Viljelykausi on kaikissa kohteissa lähes identtinen. Se alkaa huhti-toukokuussa mahdollisesti muokkauksen jälkeen ja päättyy 30.9. Viljelijöiden odotetaan korjaavan kaikki tavaransa pois viljelykauden päättyessä, jos ei ole erityisesti mainittu, että jotain saa jättää palstalle.

Viljeltävät kasvit ovat kukkia tai hyötykasveja, pensaista sallitaan yleensä ainoastaan marjapensaat, tosin jopa tyrniä ja omenapuitakin näkee. Tässä tapauksessa viljelijöiden odotetaan huolehtivan leikkaamisesta.

Kasvit on sijoitettava palstoille niin, että ne eivät haittaa naapureita. Pensaat toivotaan sijoitettaviksi palstan keskelle.

Periaate useimmilla palstoilla on, että suositetaan luonnonmukaista viljelyä eikä keinotekoisia torjunta-aineita sallita. Tämän valvonta on ymmärryksen mukaan kuitenkin lähdes mahdotonta toteuttaa. Vieraskasvien suhteen kehoitetaan erityiseen varovaisuuteen ja mm. ituperunoiden ehdotonta tautivapautta korostetaan eräässä kaupungissa.

Rakenteet ovat selvästi eniten tunteita herättävä alue palstoilla. Kaikissa tutkimissani kaupungeissa kiinteät rakenteet, kuten kasvihuoneet, pergolat, terassit, aidat, ovat lähes poikkeuksetta kiellettyjä. Sen sijaan pienemmät kalusteet, kuten työkalulaatikot, matalat muovitunnelit tai harsot, ovat sallittuja. Kompostikehikoita saa tehdä. Viime vuosina suosituiksi tulneiden lavakauluksien käyttö hyväksytään usealla palstalla.

Joillakin palsta-alueilla on kuitenkin syntynyt kärkeä mm. palstoille tuoduista tuoleista ja jopa vesiaistioista. Niitä vaaditaan poistettaviksi tai ainakin niiden materiaalia tai väriä halutaan kontrolloida erityisesti kaupunkien taholta. Kaksi tutkimuksessa ollutta yhdistystä on jopa jättänyt internetiin vetoomukset sääntöjen muuttamiseksi ”lähemmäs nykypäivän käytäntöä”. Esitetään, että esimerkiksi kevytrakenteiset kasvihuoneet tulisi sallia Suomen ilmasto-oloissa.

Yhdessä yhdistyksessä minulle kerrottiin, että sen palstoilla oli lähinnä ”Antaa kaikkien kukkien kukkia” -mentaliteetti. Toisessa todettiin, että joitakin asioita katsotaan sormien läpi siitäkin huolimatta, että kaupunki on osoittanut tiukempaa linjaa.

Palstoilla käydään valvomassa tilannetta. Eräässä yhdistyksessä on kokoaikainen palstavastaava kevästä kesäkuun loppuun, jolloin viljelijät saavat opastusta ja neuvoja. On perustettu palstatoimikunta, johon viljelijät valitsevat keskuudestaan 2-4 jäsentä. Toimikunnan tehtävänä on mm. koordinoita yhteistilauksia, järjestää talkoita ja muita tilaisuuksia ja toimia tiedonvälittäjänä viljelijöiden ja yhdistyksen johdon välillä.

Palstan kunnossapito ja hoito sekä kompostointi voidaan jakaa viljelijöiden ja kaupungin kesken monella eri tavalla. Eniten vastuuta säilytetään viljelijöille monivuotisilla palstoilla, sillä mm. muokkaus suurilla kaupungin koneilla ei onnistu ja viljelijän on itse tehtävä se. Kokonaan yksivuotisilla palsta-alueilla kaupunki yleensä muokkaa alueen.

Viljelijöiden tulee kitkeä rikkaruohot huolellisesti ja palstaa on hoidettava koko viljelykauden ajan. Kasvit on pidettävä omalla palstalla, ne eivät saa levitä tai haitata naapureita. Palstojen väliset käytävät on pidettävä puhtaina. Kun kaupunki huolehtii muokkauksesta, sen on päästävä palstoille huoltotöitä varten ainakin pienellä traktorilla. Se vaatii noin 1½ m leveän väylän. Isot traktorit tarvitsevat jo 2,2m levyisen tilan, joten niillä voitaneen huolehtia ainoastaan viljelyalueen reunoja.

Kasvijätteiden kompostointi palstoilla on sallittua, joillakin alueilla niiden pois vieminen on suorastaan kielletty. Useimmiten viljelijöillä on pienet kompostikehikot omalla palstallaan, mutta parissa kohteessa oli myös isot yhteiset kompostorit. Erillisiä kompostointiohjeita annetaan viljelijöille ilmoitustauluilla tai internet-sivuilla.

Roskien ja jätteiden keruu palstoilta asettaa vaikean pulman: kuka ja miten ne kerätään ja kuljetetaan pois. Palstoille unohdetaan helposti talvea vasten tavaroita, kuten tuoleja, ämpäreitä, suorastaan jätettä. Kaupunki on joissakin kohteissa tuonut alueelle roska-astian, joka tyhjennetään joko säännöllisesti tai aika ajoin.

Sain kommentteja kaupungeilta, että kaupunki vuokranantajana koetaan kasvottomaksi organisaatioksi. Viljelijät eivät ehkä tällöin koe vastuuta esimerkiksi paikan siivoamisesta samoin kuin yhdistysten valvomilla palstoilla.

Vedenjakelussa havaitsin erilaisia toimintatapoja. Yleisimmin vettä sai paikalta vain, jos lähellä oli puro tai muu luonnollinen vedenlähde. Vesijohtoja oli muutamassa kohteessa, putket avataan viljelykaudeksi ja suljetaan syksyllä. Vesi on viljelijöille joko ilmaista tai he voivat lunastaa avaimen, jolla vesihanan saa auki. Joissakin kaupungeissa vedenkulutusta mitataan vesimittareilla ja lasku lähetetään yhdistykselle. Käytäntö vaihteli siinä, miten tehokkaasti, jos ollenkaan, yhdistys laskuttaa vedestä aiheutuvat kulut viljelijöiltä.

Nykyisellään esimerkiksi Karjaan palstoilla alueen vesi otetaan kaupungin vesijohdosta. Kyseinen vesipiste on avoin kaikille, jotka vain huomaavat käyttää sitä. Kertoman mukaan lähialueiden kesäasukkaat käyvät täyttämässä vesiastiansa tästä vesipisteestä.

Informaatio palstoihin liittyvistä asioista hoituu nykyisin useimmiten Internetin välityksellä tai kirjeitse. Etenkin vanhempien asukkaiden kohdalla jälkimmäinen

tiedotustapa toiminee parhaiten, sillä heillä ei välttämättä ole mahdollisuutta käyttää Internetiä. Päivitetyt säännöt ja muut tiedotteet kulkevat vaivattomasti vuosittain lähetettävien vuokralaskujen mukana. Aika monelle viljelypalstalle on pystytetty ilmoitustaulu, johon kaikki voivat kiinnittää tiedotuksia ja ilmoituksia. Lehti-ilmoituksilla ja –artikkeleilla saavutetaan laaja lukijakunta.

Keväisin saatetaan järjestää viljelijöille informaatiotilaisuuksia, jolloin mm. säännöt käydään läpi ja annetaan muutakin tarpeellista ja hyödyllistä tietoa. Uudet viljelijät pääsevät tutustumaan konkareihin ja siten luontevasti palstatoimintaan mukaan.

Järjestysasioista useimmin mainittu oli avotuli. Avotulen teko, roskien poltto tai grillaus on kielletty lähes jokaisella alueella. Toisaalta juuri yhteiset grillihetket ovat suosittuja siellä, missä ne ovat sallittuja. Koiria tai lemmikkieläimiä saa tuoda alueille, mutta ne on pidettävä kytkettynä.

8. Sääntöehdotukset Raaseporin kaupungille

Keskustelimme Raaseporin edustajien kanssa alustavasti niistä toimintavaihtoehtoista, jotka vaikuttavat suoraan sääntöjen laatimiseen. Ensinnäkin, kaupunki kertoi hoitavansa palstat itse. Tästä seuraa, että vuokrasopimus tehdään usean vuokralaisen kanssa. Säännöt siis osoitetaan suoraan heille ja kaupunki keskustelee ja valvoo toimintaa suoraan viljelijöihin päin. Vastuunjaon tulee näkyä säännöissä.

Toinen päätös, joka vaikuttaa sääntöjen laatimiseen, on sallitaanko monivuotinen viljely. Raaseporissa palstoilla viljellään monivuotisia kasveja sekaisin yksivuotisten kanssa ja kaupunki aikoo jatkaa samalla linjalla. Viljeltävien kasvien ja maan muokkauksen ja muidenkin huoltotoimenpiteiden suhteen on siten tehtävä päätöksiä. Monivuotisilla palstoilla vuosittainen muokkaus ei ole käytännössä mahdollista, ainakaan kaupungin tekemänä isoilla koneilla. Kaupungin kanta on, ettei se muokkaa tai kynnä alueita, vaan toimet jäävät viljelijöiden tehtäväksi.

Mikäli yksivuotisia palstoja halutaan jatkossa muokata, on palstojen sijoittelu alueella kenties tehtävä uudelleen. Yksivuotiset palstat sijoitetaan palsta-alueiden reunoille, joille koneilla päästään helposti. Vanhoja palstoja saatetaan joutua siirtämään, mikä ei välttämättä ole kaikille mieleinen ratkaisu.

8.1. Vuokrasopimus

Keskustelimme, pitäisikö vuokrasopimus ja säännöt tehdä erillisinä dokumentteina. Eriyttämistä puoltaa se, että perusvuokrasopimuksesta voidaan tehdä tiivis paperi, jossa on vain sopimuksen kannalta oleelliset ja pakottavat asiat. Sopimukseen kuuluu maininta erillisistä ”säännöistä”, joita vuokralainen sitoutuu noudattamaan. Koska sääntöjä päivitetään aina tarvittaessa, on vuokralaisen velvollisuus seurata kulloinkin tuoreimpia ohjeita. Ne löytää mm. kaupungin internetsivuilta, ilmoitustauluilta tai ne saa tarvittaessa erikseen pyytämällä. Vuokrasopimuksen solmimisen yhteydessä vuokralainen saa sen hetkiset säännöt. Säännöissä tulee olla niiden laatimis- tai päivittämisajankohta.

Yksinkertaista sääntöjulistusta voi myös käyttää sellaisenaan internetsivuilla ja palsta-alueen ilmoitustauluilla ohjeistuksena. Vuokrasopimus säilyy siten sopijapuolten välisenä asiakirjana.

Samoin säilyy joustavuus tehdä yksi- tai monivuotisia sopimuksia ilman, että sääntöihin tarvitsee koskea. Yksivuotinen sopimus voidaan tehdä suullisesti, mutta yli 2-vuotinen pitää tehdä kirjallisesti (Maanvuokralaki 1966/258, § 3). Raaseporin tapauksessa on huomioitava se, että Tammisaaren palsta-alue on kahden eri maanomistajan alueella, joka tekee vuokrasopimuksen laatimisesta haasteellista.

Sopimuksen peruskohtia ovat seuraavassa luetellut kohdat. Varsinaisen sopimustekstin laatinee kaupungin lakimies.

- Sopimuksen osapuolet
- Tiedot palstasta, sijainti, koko jne.
- Vuokra-aika
- Vuokrattavien palstojen lukumäärä
- Palstan vuokra €/a tai /m² ensimmäisenä vuotena ja miten vuokra määritetään/ilmoitetaan tulevina vuosina
- Vuokran maksaminen
- Seuraavan kauden maksu ja sen suoritus (toistaiseksi voimassa oleva sopimus)
- Mitä palstalla saa viljellä
- Vuokraoikeuden siirto kolmannelle osapuolelle
- Vuokralaisen etuoikeus vuokraamiseen seuraavaksi viljelykaudeksi

- Sopimuksen päättymisen, uusiminen, irtisanominen tai purku
- Seuraamukset, jos vuokraa ei makseta ajallaan
- Vuokralaisen velvollisuudet vuokra-ajan päätyttyä (siistiminen, tavaroiden vienti pois)
- Vesi
- Sitoumus erillisten sääntöjen (Liite) noudattamiseksi
- Palsta luovutetaan siinä kunnossa kuin se on

8.2. Säännöt

On mietittävä, miten yksityiskohtaiset säännöt halutaan tehdä. Ne selventävät toimintaa palstoilla, mutta kilven kääntöpuolella piileskelee joustamattomuus ja sen seurauksena kenties jopa viljelijöiden vastustus, välinpitämättömyys ja sääntöjen noudattamatta jättäminen ja niiden tahallinenkin rikkominen.

Raaseporin palstoilla on toimittu vapaasti ilman sääntöjä minkä seurauksena on kehittynyt erilaisia toiminta- ja viljelytapoja. Sääntöjen käyttöön ottaminen on tietyissä asioissa hyvä tehdä asteittain, jotta viljelijät voivat rauhallisesti sopeuttaa toimintansa sääntöjen mukaisiksi.

Keskustelimme kaupungin edustajien kanssa tutkimustuloksista ja eri vaihtoehtoista sääntöjen suhteen. Liitteeseen 4 olen koonnut yhden ehdotuksen, joka olisi käytettävissä jo kaudella 2014. Se on tehty melko yleiseksi ja suppeaksi siksi, että sääntöjen tulisi soveltua kahden tällä hetkellä hyvinkin erilaisen palsta-alueen käyttöön. Kyse on siis mallista, jonka sisältö ja tarkka sanamuoto tulee päättää kaupungin sisällä.

Liitteessä 5 on myös vapaasti koottu yhteenveto kokoamistani säännöistä, joista kaupunki voi tarvitessaan etsiä ideoita päivityksiinsä. Luettelossa on eri tulkintoja samasta teemasta, tiukkoja tai leppeitä, jopa linkkejä neuvontasivustoihin. Jatkossa kaupunki voi siis edetä tässäkin suhteessa haluamallaan tavalla. Kummankin liitteen sääntöehdotukset on koottu tutkimieni kaupunkien ja yhdistysten säännöistä ja ohjeista.

Miten sääntöä tulisi kutsua? Koska säännöt julkaistaan myös ruotsiksi, on hyvä, että sanat vastaavat sisällöltään toisiaan. Kaupungin puolelta ehdotetut nimivaihtoehdot ovat **Yleiset säännöt** ja **Allmänna regler**. Raaseporin kaupunki päättää viime kädessä itse, mitä termejä se käyttää.

9. Johtopäätökset ja ehdotuksia jatkoon

Opinnäytetyöni voisin jakaa kahteen pääkokonaisuuteen: sääntöjen etsimis- ja laatimisprosessiin ja sen ympärille kietoutuvan teoreettisen verkoston määrittämiseen. Sääntöosuus sujui mielestäni helposti ilman mainittavia ongelmia. Menetelmät loksahdivat luontevasti paikoilleen alusta lähtien. Sen sijaan osuvien teorioiden määrittäminen vaati enemmän paneutumista ja miettimistä.

Jotta voin laatia ehdotuksen säännöiksi, etsin vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- minkälaisia sääntöjä muilla palstaviljelmillä on?
- mikä organisaatio hallinnoi palstoja – kaupunki itse vai jokin muu taho?
- miten valittuun vaihtoehtoon on päädytty?
- miten tämä järjestely on sujunut?

Työskentelymetodini, työpöytä tutkimus, oli mielestäni onnistunut valinta kahden ensiksi mainitun kysymyksen selvittämiseksi. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006, s. 67–68) sekä Tanskasen (2011, s. 28) mukaan työpöytä tutkimus on esitutkimus, jonka aikana on osattava valita oikea tieto runsaasta valikoimasta ja sitten muokattava dataa tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. Koska viljelypalstoja on lähes jokaisessa kaupungissa, oli loogista olettaa, että sääntöjäkin on jo olemassa. Löysin runsaasti erilaisia sääntöjä kaupunkien ja yhdistysten internetsivuilta, samoin hallinnointimuodot kävivät niistä selville. Jaottelin oleelliset tiedot aiheittain laskentataulukkoon.

Olisin voinut tutkia kaikki Suomen kaupungit ja yhdistykset, mutta melko pian tutkimuksen aloittamisen jälkeen havaitsin, että samat asiat alkoivat toistua (kylläntyminen, kappale 6.1. s.15). Silloin tiesin, että olin käsitellyt riittävän määrän aineistoa ja voin siirtyä seuraavaan vaiheeseen eli haastateltavien valitsemiseen ja kysymysten laatimiseen.

Tämä vaihe, kysymysten ja haastattelujen yhdistäminen eli puolistrukturoitu kyselyhaastattelu toimi hyvin kahden viimeksi mainitun kysymyksen tutkimiseksi. Erityisesti kysymykseeni, miten valittuun hallinnointivaihtoehtoon on päädytty, sain varmasti selvemmin vastaukset haastattelun aikana kuin kirjallisesti.

Toiset kaupungit kertoivat selvän syyn, miksi ne olivat delegoineet tehtävät muualle. Toisilta kaupungeilta en kuitenkaan saanut selkeitä vastauksia. Se on ehkä selitettävissä mm. sillä, että haastateltavat eivät kenties itse ole olleet tekemässä päätöstä toimintatavasta eivätkä siten osaa tai halua kertoa syytä. Järjestelyn sujumisesta sain erilaisia vastauksia positiivisesta vähemmän mairittelevaan. Se olikin odotettavissa, kun näin maanläheisestä ja tunteisiin vetoavasta asiasta on kysymys. Internetiin ladatut kriittiset kirjelmät ja ehdotukset sääntöjen muuttamiseksi ovat hyvä esimerkki tästä.

Yleisesti ottaen, koko problemaa kattava Benchmarking-lähestymiskulma on oiva tapa etsiä parannuskeinoja ja ratkaisuja olemassa oleviin käytäntöihin. Kuten Karjalainen (2002, s. 3, 5-6.) toteaa, onnistuessaan tuloksena voi olla yhteistyön paraneminen organisaation sisällä ja myös niiden välillä. Toivoisinkin, että tuloksistani olisi hyötyä sekä Raaseporin kaupungille, muille haastattelemilleni yhteisöille ja myös viljelijöille.

Viljelypalstoista huolehtiminen on monimutkainen toimintojen vyyhti. Tämä kävi selville kartoittaessani toimintoja, joita viljelypalstojen hallinnoimiseksi tarvitaan (Kuva 6, s. 23). Mitä suuremmasta kokonaisuudesta on kyse, sitä kipeämmin tarvitaan organisaatiota, toimintamalleja ja sääntöjä hallitun ja tyydyttävän tuloksen saamiseksi (Hess 2013, s 20). Viljelypalstojen hallinnoimisessa käyvät siis toteen myös yrityselämän periaatteet. Raaseporissa viljelypalsta-alueita on tällä hetkellä vain kaksi ja palstojen lukumääräkin kohtuullisen pieni. Hallinnointi lienee toistaiseksi melko helposti hoidettavissa.

Tutkimustyöhöni suhtauduttiin haastateltavien taholta hyvin positiivisesti, haastattelut järjestyivät vaivattomasti ja ne olivat antoisia. Sain runsaasti materiaalia, sekä kirjallista että suullista.

Sääntöjä on todella paljon ja melkein jokaisesta löysin sisällöltään erilaisia versioita. Kirjatessani niitä ja muita tietoja Excel-taulukkoon huomasin, että sen täyttäminen ei ollut aivan yksinkertaista. Yhdistykset ja kaupungit luettelevat sääntöasiat eri yhteyksissä, järjestyksessä ja kokonaisuuksissakin. Esimerkiksi siisteys- ja jäteasiat, kompostointi ja rikkaruohojen kitkeminen saattoivat olla mainittuina kaikki eri otsikoiden alla tai sitten vain yhdessä kappaleessa. Yksi virke saattoi sisältää kohtia, jotka halusin luetteloida eri teemojen alle. Sääntö saattoi olla hyvin monisanainen tai sitten vain lyhyt toteamus.

Selventääkseni taulukointia jouduin erottelemaan mainittuja alakohtia ja kirjaamaan ne niille paremmin sopiviin kohtiin. Joskus tuntui, että niiden yhteensovittaminen oli joskus väkivaltaistakin. Lopputuloksen kannalta tämä oli tarpeellista, sillä päämääränähän oli selkeiden sääntöjen rakentaminen. Minulle henkilökohtaisesti sopii työskentelytapana hyvin laajan tietosuman pilkkominen osiin ja niiden uudelleen järjestäminen. Asiakokonaisuudet järjestyvät ja selkiytyvät tällaisessa prosessissa.

Koko taulukkoa en voinut esittää tässä työssä mm. seuraavista syistä: se on valtavan suuri ja sen tulostaminen tähän opinnäytetyön formaattiin luettavaksi versioksi olisi haastavaa. Toiseksi, anonymiteetin vuoksi olisin joutunut käsittelemään taulukkoa kovastikin ja siten viemään pohjan tulosten objektiiviselta tarkastelulta.

Keräämiäni ja erittelemiäni sääntöjen perusteella laadin tiivistetyn ja joustavan ehdotuksen säännöiksi ja erillisen kokoelman erilaisia sääntöjä. Käsittelimme niitä kaupungin edustajien kanssa ja mietimme, miten kaupungin nykyinen palstatilanne ja ajatellut muutokset vaikuttavat sääntöihin varsinkin lyhyellä tähtäyksellä. Tapaamisten perusteella muovasini ehdotustani sellaiseksi, että sitä voitaneen käyttää jo kuluvalle kaudella 2014. Yksinkertaisuuteen päädyimme siksi, että Raaseporin palsta-alueet ovat hyvin erilaiset ja niiden ja sääntöjen yhteen sovittaminen onnistuu parhaiten pienin askelin edeten. Monta asiaa tulee sovittaa yhteen: Karjaan alueen mahdollinen laajentaminen, nykyisin käytäntönä olevat monivuotinen ja yksivuotinen viljely, sopimusten pituus, alueen hoitaminen ja maanparannus, roskat ja rakenteet. Olisi myös suotavaa, että sääntöjä ei tarvitsisi korjata joka vuosi, sillä se saattaa aiheuttaa sekaannuksia ja turhautumista.

Sääntöehdotuksesta on nyt jätetty pois aiheita, joihin myöhemmin todennäköisesti joudutaan palaamaan. Yksi tällainen on esimerkiksi suhtautuminen lannoitus- ja torjunta-aineisiin.

Laaja kokoelma erilaisia sääntömääräyksiä toimii ideavarastona, josta kaupunki voi hakea vinkkejä tulevaisuudessa tehtäviin sääntöjen päivityksiin.

Sääntöjen ja vuokrasopimuksen eriyttäminen tuntui tällä hetkellä mahdolliselta ratkaisulta, joskin Tammisaaren alueen sijainti kahden eri omistajan tonteilla tulee huomioida suunnittelussa.

Nissilän (2010) tutkimuksessa päädyttiin samanlaiseen ehdotukseen aiemmin (kappaleet 8.1. ja 8.2.) mainittujen kahden dokumentin pitämiseksi erillään, vaikka pohdimme tutkimuksissamme asioita hiukan eri kannoilta.

Yksinkertaisen sääntöehdotuksen laatiminen osoittautui tietyssä mielessä kuitenkin melko haasteelliseksi tehtäväksi puhumattakaan siitä, miten näitä sääntöjä pitäisi kutsua.

Ehdotuksia jatkokäsittelyä varten

Kaupunki voisi järjestää informaatiotilaisuuden palstoilla heti keväällä. Viljelijöille kerrottaisiin uusista säännöistä, mahdollisista muista tapahtumista jne. Tilaisuudet ovat oiva foorumi esimerkiksi siisteys-, kierrätys- ja jäteasioiden selittämiseksi. Viljelijät saavat lisäksi mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan ja tehdä kysymyksiä ja ehdotuksia. Ne kannattaa kirjata muistiin jatkokäsittelyä varten. Konkari-kisälli -ajatus ja palstatoimikuntien perustaminen saattaisivat olla asioita, jotka kiinnostavat viljelijöitäkin. Niiden avulla kaupunki voisi vähentää omaa työmääräänsä viljelypalstojen osalta.

Palsta-asioista ja järjestettävistä informaatiotilaisuuksista voi tiedottaa maksukirjeen lisäksi esimerkiksi paikallislehdissä. Naapuritalojen asukkaat saattavat olla kiinnostuneita osallistumaan informaatiotilaisuuksiin. Heidät on hyvä pitää tietoisina tapahtumista naapurialueella, sillä avoimuus lisää ymmärtämystä puolin ja toisin.

Paikallisten puutarhayhdistysten kanssa voisi keskustella yhteistyömahdollisuuksista. Heillä on paljon tietotaitoa viljelystä ja asioiden ja tapahtumien organisoinnista. Kuten eräässä haastattelemassani seurassa on tehty, työttömien yhdistys huolehtii siellä vuokranmaksuasioista. Karjaalla toimii aktiivinen työttömien yhdistys, jolta voisi tiedustella kiinnostusta tulla mukaan. Tässä saattaisi olla ns. win-win -tilanne eli kaikki osapuolet hyötyvät. Palstavuokrien perimisen lisäksi (tai sijasta) työttömät saattaisivat järjestää palstoille tilaisuuksia, yhteistilauksia ym. ja saada siten hyödyllistä kokemusta työelämään siirtymistä varten. Kaupungin puolella työmäärä luonnollisesti vähenisi.

Mikäli innostusta ja kiinnostusta löytyy, voisi viljelijöiden keskuudessa tehdä kyselytutkimuksen heidän toiveistaan, ehdotuksistaan ja asioista, jotka he kokevat harmillisiksi. Tämän voisi suorittaa esimerkiksi joku opiskelija opinnäytetyönä.

Jatkossa on suositeltavaa tehdä myös englanninkielinen sääntöpaketti, jolla tarvittava tieto saadaan mm. maahanmuuttajille. Sääntöjen ja vuokrasopimuksen lopullinen muoto ja se, pidetäänkö ne erillisinä dokummenteina, jäsentyneen kaupungin sisäisessä prosessissa mm. juristien lausuntojen perusteella. Kaupungin ympäristöasioista vastaavaa yksikköä kannattaa konsultoida jäte-, lannoite-, torjunta-aine- ym. asioissa.

Sääntöehdotus on tehty kirjoitushetken tilanteen mukaan. Olosuhteet saattavat muuttua nopeasti, joten sääntöjä jouduttaneen tarkastelemaan ja päivittämään aika ajoin.

Lähdeluettelo

Airo, J-P. & Rantanen, J. & Salmela, T. (2008). *Oma ura, paras ura*, Talentum, Helsinki

Asemakaavamerkinnot ja -määräykset, opas 12, 16.6.2003,
[http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Julkaisut/Maankaytto_ja_rakennuslaki_2000_sarja/Opas_12_Asemakaavamerkinnot_ja_maaraykse\(4437\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Julkaisut/Maankaytto_ja_rakennuslaki_2000_sarja/Opas_12_Asemakaavamerkinnot_ja_maaraykse(4437)) (Haettu 22.1.2014)

van den Berg et al.(2010), Allotment gardening and health: a comparative survey among allotment gardeners and their neighbors without an allotment, *Environmental Health*, 2010, 9:74
<http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1476-069X-9-74.pdf> (Haettu 22.1.2014)

Dodo (2014), *Mikä kaupunkiviljely*, <http://kaupunkiviljely.fi/tag/palstaviljely/> (Haettu 15.1.2014)

Espoo (2014), http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Asuminen/Aukkaan_tietopankki/Viljelypalstat (Haettu 13.3.2014)

Eskola & Suoranta (1998), *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*, Vastapaino, Tampere

Garnett, Tara (1999). Urban agriculture in London: Rethinking our food, *City Case Study London Economy*. <http://www.ruaf.org/sites/default/files/London.PDF> (Haettu 9.2.2014)

Groening, G. (1996), Politics of Community Gardening in Germany, Paper presented at the 1996 Annual Conference of The American Community Gardening Association (ACGA) "Branching Out: Linking Communities Through Gardening" September 26 - 29, 1996, Montréal, Canada <http://www.cityfarmer.org/german99.html> (Haettu 27.1.2014)

Groening, G. (2005), The World of Small Urban Gardens, *Chronica hortiulturae*, 45(2), 22-2, <http://actahort.org/chronica/pdf/ch4502.pdf#page=22> (Haettu 27.1.2014)

Hanko (2014), <http://hanko.fi/palvelut/kuntatekniikka/viljelypalstat>, (Haettu 13.3.2014)

Helsinki (2014), http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/Viheralueet/M_kit+ja+viljelypalstat/Viljelypalstat, (Haettu 13.3.2014)

Hess, E.D. (2013), Grow to Greatness: Smart Growth to Private Businesses Part I, internet-luento Coursera/University of Virginia Darden School of Business <https://www.coursera.org/course/growtogreatness> (Haettu 7.2.2014)

Hughes, J. (2010). *Stress link to financial squeeze*. BBC News Website. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/8683184.stm> (Haettu 2.2.2014)

Hyvinkää (2014), http://hyvinkaa.fi/fi/Asuinymparisto_rakentaminen/Tontit-ja-rakentaminen/Tontit-ja-maakaupat/Siirtolapuutarhatontit/#.UyHEdMZWGM8, (Haettu 13.3.2014)

Hyötykasviyhdistys (2014) , <http://www.hyotykasviyhdistys.fi/>, (Haettu 13.3.2014)

Hämeenlinna (2014), <http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/LinnanInfra/Luontopalvelut-ulkoliikunta-ja-virkistys/Viljelypalstat/>, (Haettu 13.3.2014)

Järvinen, P. ja Järvinen, A. (2004), *Tutkimustyön metodeista*, Opinpajan kirja, Tampere

Karjalainen, A. (2002), *Mitä Benchmarking-arviointi on?* www.oulu.fi/w5w/benchmarking/bm.RTF (Haettu 14.2.2014)

Karlsson, S. (2013). *Teemme Espoosta ystävällisempää ja viihtyisämpää kaupunkia. Kasvimaita kansalle –projekti.* http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Tyovaenopisto/Laatu_ja_kehittaminen/Hankkeet/Kasvimaita_kansalle/Kasvimaita_kansall e(36111)

Kustregionens utbildningsfastigheter (2014): <http://www.kustfast.fi/fi/stiftelsen> (Haettu 14.2.2014)

Lahti(2014) , <http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/F63D94D6CB6ACD03C2256F1F00256802>, (Haettu 13.3.2014)

Laine, V. ja Vilkkö-Riihelä, A. (2012), *Mielen maailma, Tunteet, motiivit ja taitava ajattelu*, Sanoma Pro y, Helsinki

Leppänen A-M. (2009). *Sipuli, selleri ja suolaheinä. Kaupunkiviljely Turun kaupungissa ja uussuomalaisien näkemykset palstaviljelystä.* Siirtolaisinstituutti. <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports55.pdf> (Haettu 3.2.2014)

Leskinen, A. (2010). Tutkimusmatkalla, teoksessa S. Seppo (toim.), *Palsta*. Hämeenlinna, Maahenki Oy

Lohja (2014), <http://www.lohja.fi/default.asp?sivu=1&alasivu=452&kieli=246>, (Haettu 13.3.2014)

Maanvuokralaki 29.4.1966/258. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1966/19660258> (Haettu 2.3.2014)

Miljöministeriet, (2001). *Allotment Gardens Act*. Danish Environment & Energy Newsletter,Denmark
http://www.mex.dk/uk/vis_nyhed_uk.asp?id=2533&nyhedsbrev_id=288 (Haettu 27.1.2014)

Nissilä, M. (2010) , Vaasan viljelypalsta-alueiden nykytila ja kehitysehdotukset, Vaasan ammattikorkeakoulu,
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Julkiset_palvelut/Kaavoitus_ja_rakentaminen/Tekninen_toi mi/Kuntateknikka/Viljelypalstat (haettu 13.3.2014)

Nokia (2012). *Kaupunkiviljelyä Nokian pääkonttorilla*. Nokian yrityksen sisäinen julkaisu Socialcast-palvelussa. (Saatu 2013).

Oulu (2014), <http://www.ouka.fi/oulu/ymparisto-ja-luonto/viljelypalstan-vuokrausehdot>, (Haettu 13.3.2014)

Perkkaa-Vermo (2014) , <http://www.perkkaa-vermo.fi/>, (Haettu 13.3.2014)

Pori (2014), <http://pori.fi/tpk/viheralueet/niitytjapellot/viljelypalstat.html>, (Haettu 13.3.2014)

Pähkinärinneseura (2014) , <http://www.pahkinarinneseura.net/seura/viljelypalstat/>, (Haettu 13.3.2014)

Raaseporin kaupunki (2012), Hallintosääntö, <http://www.raasepori.fi/palvelut/paatoksenteko/saannot-ja-johtosaannot> (Haettu 28.1.2014)

Raseborg (1968), Stadsplan och stadsplanändring för köpingsdel III kvarter 201-206, 208-212 och 220- 262 Lövkulla

Riihimäki (2014), <http://riihimaki.fi/en/Riihimaki/Etusivu/Kuulutukset/Kaupungin-viljelypalstat-v-2014/>, (Haettu 13.3.2014)

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.)(2005), *Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*, Vastapaino, Tampere
<http://www.vastapaino.fi/vp/images/tekstinaytteet/951-768-169-0.pdf> (Haettu 14.2.2014)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006), *Menetelmäopetuksen tietovaranto*, Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja, Yhteiskuntatieteellisen tietoarkisto, Tampere
(2http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf, (Haettu 14.2.2014)

Saarentausta, M. (2009), *Palstaviljely Hyvinkään kaupungin omistamilla maa – alueilla vuosina 2008 – 2009*, Opinnäytetyö, Laurea – ammattikorkeakoulu, Hyvinkää
http://theseus17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/5699/saarentausta_palstaviljely_Hyvinkaa.pdf?sequence=1 (Haettu 14.2.2014)

Salo (2014), <http://www.salo.fi/asuminenkaavoitusjarakentaminen/asuinymparisto/viljelypalstat/default.aspx>, (Haettu 13.3.2014)

Seppo, S. (2010). *Palsta*. Hämeenlinna, Maahenki Oy

Siirtopuutarhaliitto (2014), *Mikä on siirtolapuutarha*, <http://www.siirtolapuutarhaliitto.fi/> (Haettu 12.2.2014)

Soukka-seura (2014), <http://www.soukka-seura.fi/>, (Haettu 13.3.2014)

Tammisaari (2004), Asemakaavamuutos kaupunginosa 4, kortteli 283,tontit 6 ja 7, Tammisaari

Tampere (2014), <http://www.tampere.fi/liikuntajavapaaaika/viljelypalstat.html>, (Haettu 13.3.2014)

Tanskanen, S. (2011), *Myynnin lisääminen Norjan markkinoille, Case: Oy Mitaten Finland Ab*, Laurea-ammattikorkeakoulu, Leppävaara http://theseus17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/29492/Tanskanen_Siiri.pdf.pdf?sequence=1 (Haettu 14.2.2014)

Tantarimäki, S. (2001), Henkinen vai fyysinen, laadullinen vai määrällinen? Kaupunkiviljelyn muuttuva merkitys ja motiivi, *Maaseudun uusi aika ry MUA-lehti*, 2001 (1) http://www.mua.profiili.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2001/1_01_tantari.pdf (Haettu 9.2.2014)

Vaasa (2014), http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Julkiset_palvelut/Kaavoitus_ja_rakentaminen/Tekninen_toimi/Kuntateknikka/Viljelypalstat (Haettu 13.3.2014)

Vantaa (2014), https://www.vantaa.fi/fi/ymparisto_ja_luonto/puistot_ja_viheralueet/prime10_fi.aspx, (Haettu 13.3.2014)

Vuosaari (2014), <http://vuosaari.fi/viljelypalstat-mainmenu-318>, (Haettu 13.3.2014)

Willman, K. (2013). *Tiheää paikkaa puolustamassa - Pispalan ryytimaan käyttäjien paikkakokemus ja asemakaavan uudistaminen*, Tampereen yliopiston julkaisuarkisto, TamPub, <https://tampub.uta.fi/handle/10024/85084> (Haettu 26.1.2014)

Ympäristöministeriön asetus maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä, 31.3.2000 <http://www.ym.fi/download/noname/%7B2210842E-F8A1-45B4-BE33-A787A4FFEEBC%7D/32122> (Haettu 5.2.2014)

4 H Lahti (2014) , <http://lahti.4h.fi/>, (Haettu 13.3.2014)

4 H Tampere (2014) , teisko-tampere@4h.fi, (Haettu 13.3.2014)

4 H Turku (2014), <http://turku.4h.fi/viljelypalstat/>, (Haettu 13.3.2014)

Liite 1: Haastattelukysymykset Osa 1

OPINNÄYTETYÖ

Outi Hirvikangas
Ammattikorkeakoulu Novia
Hortonomi-maisemasuunnittelun opintosuunta
Helmikuu
2014

HAASTATTELUKYSELY VILJELYPALSTOJEN HALLINNOSTA JA HOIDOSTA

Haastattelukysymykset - OSA 1

Kysymykset: PALSTOJEN VARSINAINEN HOITO JA HALLINTO

Kysymykset lähetetään kaikille niille osapuolille, jotka huolehtivat palstoista

Organisaatio ja hallinto

1. Kuka/ketkä ovat palstoista vastaavat henkilöt
2. Ketkä muut ovat toiminnassa mukana?
3. Kuinka monta palstaviljelyaluetta kaupungissa on?
4. Kuinka monta palstaa alueella/alueilla on?
5. Minkä kokoisia palstat ovat?

Sopimus

6. Vuokrasopimuksen pituus
7. Irtisanominen
8. Vuokra ja sen maksaminen
9. Pitääkö olla yhdistyksen jäsen saadakseen palstapaikan?
10. Onko vuokra riippuvainen jäsenyydestä? (esim. alennus, jos on jäsen)
11. Onko entisellä vuokralaisella etuoikeus (samaan) palstaan seuraavana vuonna?
12. Saako viljelijä yhden vain useamman palstan?
13. Paikkavaraus – paikan päällä vai kirjallisesti (Internet, kirje tms.)
14. Sähkö - onko - kuuluuko vuokraan? Miten valvotaan käyttöä
15. Vesihuolto – miten hoidettu?

Palstan säännöt

16. Miten säännöistä tiedotettu viljelijöille?
17. Viljelläänkö yksivuotisia vai myös monivuotisia?
18. Puita, pensaita? Maksimi korkeus?
19. Kyntäminen, muokkaus jne.
20. Siivous – jatkuva – syksy - kevät
21. Miten palstat rajataan, mm. siivousta ja huoltoa varten
22. Kompostointi – kuka?
23. Jätteet – miten hoidettu?
24. Lannoitteet ym. - käyttö? - säilytys
25. Rakenteet pysyvät (esim. pergolat, kasvihuoneet)
 väliaikaiset:
 muovitunnelit, penkit, tukiristikot, viljelylaatikot
 säilytyslaatikot, penkit, kaulukset
26. Saako lemmikki-/kotieläimiä tuoda palstalle
27. Avotuli, grillaus jne.
28. Pidetäänkö tarkastuksia, esim. kunto, onko jätetty viljelemättä jne.?
29. Mitä toimenpiteitä on, jos poiketaan säännöistä
30. Onko varkauksia, ilkivaltaa – aita?

Yhteisöllisyyskysymykset

31. Onko osapuolten välillä keskustelua/tapaamisia
 - tapaamiset - miten usein - missä
 - kirjallisesti / muuten
 - muu informaatio
32. Onko viljelijöillä yhteistyötä, esim. siementen /taimien osto, vaihto, illanistujaisia tms.
 - on - mitä?
 - kuka järjestää – yhdistys vai viljelijät omatoimisesti
 - ei –
33. KOKEMUKSIA – vapaasti kertoen.

Hyvää

Huonoa

Liite 2: Haastattelukysymykset Osa 2

Kysymykset, jos kaupunki on tehnyt sopimuksen yhdistysten tms. kanssa palstojen hallinnoinnista

1. Hoitaako kaupunki palsta-alueen/t itse vai onko se antanut tehtävän toiselle osapuolelle tai useammalle taholle?
2. Miksi on päädytty tähän ratkaisuun?
3. Kuka/ketkä kaupungissa on palstoista vastaava henkilö?
4. Miten pitkä vuokra/hallinnointisopimus on?
5. Minkälaisella kaava-alueella viljelypalstat ovat?
6. Miten toimijoiden toimintaa seurataan?
tapaamiset - miten usein - missä
kirjallisesti / muuten
käydäänkö palstoilla tarkastamassa
7. Miten järjestely on toiminut ?

Hyvin:

Huonosti
8. Mitä hyviä puolia tässä valitussa järjestelyssä on?

Esimerkkejä, kommentteja
9. Minkälaisia neuvoja/kokemuksia antaisitte asiaa harkitseville?

Liite 3: Kirje haastateltaville

Outi Hirvikangas
Brunkomin rantatie 152
10410 Åminnefors

Åminnefors 2.2.2014

Kyselytutkimus: Kokemuksia ja näkemyksiä viljelypalstojen toimivuudesta

Hyvä vastaanottaja,

Olen aikuisopiskelija Novia ammattikorkeakoulussa (Yrkeshögskolan Novia) ja suoritan hortonomin tutkintoa maisemasuunnittelulinjalla. Teen parhaillaan opinnäytetyötäni, jonka tavoitteena on luoda toimivat säännöt viljelypalstoille Raaseporin kaupungissa.

Tutkimuksessani vertaan erilaisia sääntöjä usealla palsta-alueella eri kaupungeissa ja kartoitan, miten hyvin toiminta on näissä puitteissa sujunut.

Olisin kiitollinen, jos haluatte auttaa minua kertomalla kokemuksistanne viljelypalstojen hallinnoinnista ja säännöistä. Olen saanut säännöt internet-sivuiltanne.

Nimenne ja vastauksenne käsitellään nimettömänä tutkimuksessa. Vastanneiden kaupunkien/yhteisöjen nimet mainitaan tutkimuksessa, mikäli ette sitä kiellä. Toimitan teille yhteenvetoni kommentoitavaksi ennen opinnäytetyön julkaisua.

Lähetän ohessa kysymykset etukäteen tutustuttavaksi (Liite). Otan yhteyttä sopiaksemme haastatteluajasta, johon varannette noin tunnin.

Mikäli teillä on kysymyksiä työstäni, vastaan niihin mielelläni joko puhelimitse tai e-postilla.

Ohjaavan opettajani, lehtori Elina Regårdh, vastaa myös kysymyksiin.

Kiitos osallistumisestanne!

Outi Hirvikangas

outi.hirvikangas@novia.fi
050-4872990

elina.regardh@novia.fi
044-4498280

Liite 4: Sääntöehdotus Raaseporin kaupungille

Raasepori xx.xx.2014

PALSTAVILJELYALUEIDEN YLEISET SÄÄNNÖT RAASEPORISSA

----- jatkokäsittelyä varten -----

Palsta-alueen käyttö

Palstaviljelyalueen vuokraa Raaseporin kaupunki, viljeltävän palstan käytöstä vastaa vuokraaja.

Palstaa saa käyttää yksinomaan hyötykasvien ja kukkien viljelyyn.

Palstaviljely-alue on kaikille avoin alue, joten siellä liikkumista ei saa palstoja lukuun ottamatta rajoittaa.

Palstaa on viljeltävä ja pidettävä hoidettuna.

Viljelykausi

Viljelykausi alkaa 1. päivä huhtikuuta ja on yhden vuoden mittainen, jos ei ole muuta sovittu.

Viljellä saa ympäri vuoden.

Syksyllä kasvukauden jälkeen sato on korjattava pois ja palsta tulee siistiä.

Viljeltävät kasvit

Palstalla saa kasvattaa hyötykasveja ja kukkia.

Kasvit on sijoitettava siten, että ne ovat hoidettavissa palstalta käsin ja että niistä ei aiheudu haittaa, esim. varjostusta, muille viljelijöille eivätkä ne saa haitata alueen muuta hoitoa.

Kasvit on pystyttävä poistamaan palstalta sopimuksen päättyessä.

Vieraslajien istuttaminen palstaviljelyalueelle on kielletty.

Rakenteet ja rakennelmat

Palstalle saa rakentaa pienen kompostikehikon ja varastolaatikon puutarhatyökaluille. Niiden on mahdollista kokonaan palstan sisälle.

Ns. lavakaulusten käyttö on sallittu.

Taimien esikasvatukseen voi käyttää harsoa tai rakentaa väliaikaisen muovitunnelin.

Muovitunnelit ja kasvilavat yms. rakenteet tulee sijoittaa niin, ettei niistä aiheudu varjostavaa tms. haittaa toisille viljelijöille.

Edellä mainittujen rakenteiden korkeus saa olla enintään 80cm.

Kiinteitä grillejä tai muita rakennelmia (esim. kasvihuoneita, aitoja, pergoloita, terasseja yms.) ei palstalle tai sen yhteyteen saa rakentaa.

Viljelyaikana palstoilla käytettävät multa- ja lannoitesäkit, vesisäiliöt sekä taimi- ja sadonkorjuuastiat ym. tulee säilyttää keskitetysti palstalla tai varastolaatikossa.

Syksyllä viljelyalueelle saa jättää vain varastolaatikon, kompostikehikon ja isot vedenkeräysastiat sekä monivuotisten kasvien tuet.

Kaikki rakennelmat on poistettava sopimuksen päättyessä.

Kompostointi, jätteet

Rikkaruohot ja kasvijäte tulee kompostoida palstalla.

Kaikki maatumaton jäte (muovi- ja lasipakkaukset yms.) on vietävä kaupungin palsta-alueelle tuomaan roskasäiliöön. Jos roskat eivät mahdu säiliöön, viljelijän on huolehdittava niiden pois kuljettamisesta alueelta.

Alueen kunnossapito ja hoito

Palstanviljelijöiden on huolehdittava rikkaruohojen kitkemisestä.

Palstoja ei muokata, kynnetä tai äestetä kaupungin toimesta. Kaupunki ei toimita alueella hiekkaa tai muita maanparannusaineita

Maan kalkitus, lannoitus ja perusparannus esimerkiksi hiekalla ja turpeella on sallittua ja suositeltavaa.

Oma palsta on hoidettava kokonaan lähimpään ojaan, polkuun tai viereiseen palstaan asti.

Vuokraan kuuluu oikeus käyttää mahdollista vesipistettä.

Järjestys

Viljelijöiden tulee huolehtia yleisestä siisteydestä ja järjestyksestä koko palstaviljelyalueella.

Palstalle ei saa tehdä avotulta.

Koiria/lemmikkieläimiä saa tuoda palstoille, mutta ne on pidettävä kytkettyinä.

Vuokralaisella ei ole oikeutta saada korvausta tekemistään parannuksista palstallaan.

Kaupunki valvoo näiden ohjeiden noudattamista ja antaa viljelijöille tarvittaessa kehotuksia havaittujen laiminlyöntien ja puutteiden korjaamiseksi sekä valvoo niiden toteuttamista. Kehotuksen noudattamatta jättäminen voi johtaa viljelyspalstan menettämiseen.

Pysäköinti palsta-alueiden läheisyydessä on sallittu vain luvallisilla paikoilla. tavaroiden purkamiseksi ja lastaamiseksi auton saa pysäköidä lyhytaikaisesti palsta-alueen viereen.

Tiedottaminen

Kaupunki tiedottaa viljelypalstoja koskevista asioista kaupungin internet-sivuilla ja tarvittaessa suoraan palstan vuokranneelle viljelijälle.

Liite 5: Erilaisia lausekkeita sääntöihin

PALSTAVILJELYALUEIDEN SÄÄNNÖT

Palsta-alueen käyttö

Palstaa saa käyttää yksinomaan hyötykasvien ja kukkien viljelyyn.

Viljelypalsta-alue on kaikille avoin alue, joten siellä liikkumista ei saa palstoja lukuun ottamatta rajoittaa.

Viljelyssä tulee käyttää luonnonmukaisia menetelmiä.

Palstaa on viljeltävä ja pidettävä hoidettuna.

Monivuotisilla palsta-alueilla oma palsta on merkittävä tukevin kepein tai ohuin paaluin (yksi joka nurkkaan), joissa on myös säätä kestävä nimilaput.

Palsta vuokrataan vain kaupungin asukkaille/yhdistyksen jäsenille.

Viljelykausi

Viljelyn voi aloittaa xx.yy tai kun yksivuotiset palstat on kynnetyt.
Viljely päättyy 30.9.

Sato ja viljelijän tavarat on korjattava pois viljelykauden päättyessä.

Viljeltävät kasvit

- a) Alue on tarkoitettu pääasiassa monivuotisten hyötykasvien ja kukkien viljelyyn
- b) Alue on tarkoitettu pääasiassa yksivuotisten hyötykasvien ja kukkien viljelyyn
- c) Palstalla saa kasvattaa hyötykasveja ja kukkia.

Pitkäaikaiseen vuokraukseen tarkoitettujen palstojen pienin koko on 50 m².

Palstalla saa kasvattaa hyötykasvien ja kukkien lisäksi enintään 1,5 metrin korkuiseksi kasvavia marjapensaita, mutta ei puita ja puuvartisista ns. koristepensaita.

Kasvit on sijoitettava siten, että ne ovat hoidettavissa palstalta käsin ja että niistä ei aiheudu haittaa muille viljelijöille eivätkä haittaa alueen muuta hoitoa. Kasvit eivät saa esim. varjostaa naapureita.

Marjapensaat tulee sijoittaa alueen keskelle.

Monivuotiset kasvit on istutettava riittävän etäälle ojista ja käytävistä.

Kasvit on pystyttävä poistamaan palstalta sopimuskauden päättyessä.

Vieraslajien istuttaminen palstaviljelyalueelle on kielletty.

- Vieraslajit ovat alun perin Suomen luontoon kuulumattomia lajeja (esim. lupiini, jättipalsami ja jättiputki), jotka ovat levinneet maahamme ihmisen mukana joko tahattomasti tai tarkoituksella.
- <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/ymparisto/luonnonmonimuotoisuus/vieraslajit.html>

Perunat – vain tarkastettuja ituperunoita.

Rakenteet ja rakennelmat

Palstalle saa rakentaa pienen kompostikehikon ja varastolaatikon puutarhatyökaluille. Niiden on oltava palstan sisällä.

Ns. lavakaulusten käyttö on sallittu.

Taimien esikasvatukseen voi käyttää harsoa tai rakentaa väliaikaisen muovitunnelin.

Muovitunnelit ja kasvilavat yms. rakenteet tulee sijoittaa niin, ettei niistä aiheudu varjostavaa tms. haittaa toisille viljelijöille.

Edellä mainittujen rakenteiden korkeus saa olla enintään xx cm.

Kiinteitä grillejä tai muita rakennelmia (esim. kasvihuoneita, aitoja, pergoloita, laatoitusta, terasseja yms.) ei palstalle tai sen yhteyteen saa rakentaa.

Kevyet kasvihuoneet, suurin koko 2 x 2 x 2 m sallittu.

Vadelmatuet ovat sallittuja.

Sisätiloissa käytettävien huonekalujen tuominen palstalle on kielletty

Palstaviljelyalueella ei saa varastoida rakennusmateriaaleja (esim. lauta, tiili, muovi tai polttopuu).

Viljelyaikana palstoilla käytettävät multa- ja lannoitesäkit, vesisäiliöt sekä taimi- ja sadonkorjuuasiat ym. tulee säilyttää keskitetysti palstalla tai varastolaatikossa.

a) Viljelykauden päättyttyä kaikki irtain omaisuus tulee poistaa.

b) Syksyllä viljelyalueelle saa jättää vain varastolaatikon, kompostikehikon ja isot vedenkeräysastiat.

- c) Muovit on poistettava talven ajaksi, mutta runkorakenteet saavat olla paikallaan koko vuokra-ajan. Kevyt kasvihuone?
- d) Kaikki rakennelmat on poistettava sopimuksen päättyessä.

Kasvukauden jälkeen palsta tulee siistiä / tyhjentää tavaroista.

Kompostointi, jätteet

- a) Kaikki alueelta peräisin oleva kompostoitava jäte on kompostoitava palsta-alueella.
- b) Rikkaruohot ja kasvijäte tulee kompostoida palstalla.
- c) Huolehdittava kasvijätteet niille varattuun kompostilaatikkoon.
- d) Kompostin saa tehdä, kunhan se sijaitsee oman palstan sisällä.

Kompostointiohjeet: www.xxxx

- a) Kaikki maatumaton jäte (muovi- ja lasipakkaukset yms.) on vietävä alueelta pois.
- b) Muu roska tulee viedä pois, mikäli alueelle ei ole järjestetty sekajätteen keruuta.
- c) Roskat, rikkinäiset välineet ynnä muut sellaiset on hoidettava pois alueelta.
- d) Kaikki maatumaton jäte (muovi- ja lasipakkaukset yms.) on vietävä kaupungin palsta-alueelle tuomaan roskasäiliöön. Jätesäiliöön liian suuret jätteet on hoidettava pois alueelta.

Alueen kunnossapito ja hoito

Alueita ei muokata eikä kynnetä tai äestetä kaupungin toimesta.

Maan kalkitus, lannoitus ja perusparannus esimerkiksi hiekalla ja turpeella on sallittua ja sadon toiveessa myös suositeltua.

Kaupunki ei toimita alueella hiekkaa tai muita maanparannusaineita.

Palstanviljelijöiden on huolehdittava rikkaruohojen kitkemisestä.

- a) Oma palsta on hoidettava kokonaan lähimpään ojaan, polkuun tai viereiseen palstaan asti.
- b) Viljelijät huolehtivat aluetta palvelevien pienempien käytävien ja palstojen reunojen hoidosta kukin oman palstansa kohdalta.

Avo-ojia ei saa tukkia.

Viljelijät huolehtivat ojien reunojen niittämisestä ja uoman puhtaudesta kukin oman palstansa kohdalta.

Kaupunki huolehtii alueella mahdollisesti olevien suurempien nurmialueiden niittämisestä ja alueella mahdollisesti kasvavista puista.

Kaupunki huolehtii kevyen liikenteen väylien kunnossapidosta ja hoidosta

Viljelyssä ei saa käyttää kemiallisia kasvinsuojelu- tai torjunta-aineita.

Vesi

Vesi on mukana palstavuokrassa.

Viljelypalstoilla on kaupungin vesi. Viljelijä voi lunastaa kaupungilta avaimen, jolla saa vesiliittymän auki.

Viljelypalstoilla ei ole vettä. Viljelijä voi käyttää vettä läheisestä purosta/joesta/järvestä.

Järjestys

Palstalle ei saa tehdä avotulta.

Koiria/lemmikkieläimiä saa tuoda palstoille, mutta ne on pidettävä kytkettyinä.

Vuokralaisella ei ole oikeutta saada korvausta tekemistään parannuksista palstallaan.

Viljelijöiden tulee huolehtia yleisestä siisteydestä koko palsta-alueella.

- a) Kaupunki valvoo näiden ohjeiden noudattamista ja antaa viljelijöille tarvittaessa kehoituksia havaittujen laiminlyöntien ja puutteiden korjaamiseksi sekä valvoo niiden toteuttamista. Kehotuksen noudattamatta jättäminen voi johtaa viljelyspalstan menettämiseen.
- b) Kaupungilla on oikeus toimittaa katselmus, jossa vuokralaisen tai hänen edustajansa, jos se on mahdollista, on oltava läsnä, jos katselmus niin vaatii.

Jos ette jostain syystä pysty huolehtimaan palstastanne, ilmoittakaa siitä xx: lle.